

GMINA MIASTO AUGUSTÓW

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY MIASTO AUGUSTÓW
NA LATA 2017 - 2025**

AUGUSTÓW

A decorative horizontal bar consisting of several triangles in shades of blue, green, and yellow.

AUGUSTÓW 2016R.

Spis treści

Wykaz skrótów	3
Wprowadzenie	4
Procedura powstawania dokumentu	4
Podstawy prawne	4
Przebieg prac nad Strategią.....	6
Społeczno-gospodarcze uwarunkowania Strategii.....	8
Charakterystyka miasta Augustów	8
<i>Demografia</i>	8
<i>Rynek pracy</i>	8
<i>Transport</i>	9
<i>Gospodarka</i>	9
<i>Edukacja</i>	9
<i>Turystyka</i>	10
Diagnoza sytuacji społecznej	10
Bezrobocie	24
Alkoholizm	26
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.....	28
Przemoc w rodzinie	29
Niepełnosprawność.....	33
Prognoza zmian w obszarach objętych Strategią	36
Analiza SWOT	38
Cele Strategii	41
Kierunki działań i sposób realizacji Strategii.....	41
Obszar I. Uzależnienia	42
Obszar II. Bezrobocie, ubóstwo, bezdomność	43
Obszar III. Rodzina i przeciwdziałanie przemocy.....	47
Obszar IV. Seniorzy i osoby niepełnosprawne.....	51
Obszar V. Pomoc społeczna.....	55
Ramy finansowe Strategii.....	57
Zarządzanie realizacją Strategii	58
Wskaźniki realizacji działań	59
Podsumowanie.....	65
Spis ilustracji (wykresów) i tabel w dokumencie.....	66
Załączniki	67

Wykaz skrótów

Skrót	Rozwinięcie
BDL	Bank Danych Lokalnych
GSRPS	Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
GUS	Główny Urząd Statystyczny
MKRPA	Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
MOPS	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
OPP	Organizacja pożytku publicznego
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
WHO	Światowa Organizacja Zdrowia

Wprowadzenie

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych (GSRPS) przedstawia cele i kierunki polityki społecznej Gminy Miasto Augustów w odpowiedzi na zdiagnozowane potrzeby społeczności lokalnej, z uwzględnieniem prognozy zmian problemów społecznych w perspektywie do 2025 roku.

W układzie dokumentów strategicznych Miasta Augustów GSRPS jest dokumentem dziedzinowym w relacji do Strategii Rozwoju Gminy Miasta Augustów na lata 2014-2020, wpisując się szczególnie w CEL STRATEGICZNY 2. WYSOKA JAKOŚĆ ŻYCIA (Cel operacyjny 2.4. *Zapewnienie wysokiej jakości ochrony zdrowia oraz pomocy społecznej potrzebującym mieszkańcom*). Koresponduje również z celem operacyjnym 2.5 *Nowoczesna administracja* w odniesieniu do kierunku działań: Budowa nowego niskoemisyjnego budynku Urzędu Miasta lub modernizacja obecnego oraz poprawa bazy lokalowej jednostek organizacyjnych Urzędu.

Założeniem jest, aby Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2017-2025, jako kluczowy dokument strategiczny polityki społecznej Gminy Miasta Augustowa, integrowała wokół realizacji postawionych w niej celów strategicznych wszystkie podmioty, które mogą uczestniczyć i wspomagać procesy rozwojowe, w tym instytucje publiczne oraz środowiska społeczne i gospodarcze. Wymagać to będzie dobrze działającej koordynacji, zarówno na etapie programowania i planowania, jak i realizacji tak, aby uzyskiwać efekt synergii niezbędny dla skutecznego osiągnięcia celów Strategii.

Zasadzie tej będą podporządkowane mechanizmy wdrożeniowe w ramach wszystkich programów w zakresie polityki społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka oraz reguły identyfikacji zadań w nich zawartych i finansowania przedsięwzięć.

Procedura powstawania dokumentu

Podstawy prawne

Niniejsza Strategia jako wieloletni dokument programowy, jest spójna z innymi programami dziedzinowymi obowiązującymi na szczeblu gminnym oraz dokumentami strategicznymi na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim.

Dokumenty szczebla gminnego

- Strategia Rozwoju Gminy Miasta Augustów na lata 2014-2020,
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 - 2018,
- Program Współpracy Miasta Augustów z Organizacjami Pozarządowymi i Innymi Podmiotami Działającymi w Sferze Pożytku Publicznego,
- Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2014 - 2016,
- *Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Augustów (stan na 16.11.2016: w trakcie opracowania od 2015r.).*

Dokumenty szczebla powiatowego

- Program Rozwoju Powiatu Augustowskiego do 2020 roku,
- Powiatowy Program Profilaktyczno-Edukacyjny dla Dzieci i Młodzieży Zagrożonych Przemocą w Rodzinie w Powiecie Augustowskim na lata 2013-2018,

- Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Augustowskim na lata 2016-2018,
- *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Augustowskiego po roku 2016 nie jest dostępna na etapie zakończenia prac nad niniejszym dokumentem.*

Dokumenty szczebla wojewódzkiego

- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, w szczególności Priorytet III. Jakość życia,
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Podlaskiego do roku 2020,
- Program Pomocy Społecznej i Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu w Województwie Podlaskim na lata 2014 – 2018,
- Program w zakresie Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej Województwa Podlaskiego na lata 2013-2018,
- Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Województwie Podlaskim na lata 2014-2018,
- Program Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Podlaskim na lata 2014 – 2018,
- Program na rzecz Poprawy Warunków Życia Społecznego i Zawodowego Osób Niepełnosprawnych w Województwie Podlaskim na lata 2014-2018,
- Wieloletni Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Podlaskim na lata 2013-2020,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020.

Dokumenty szczebla krajowego

- Krajowy Program Reform na rzecz Realizacji Strategii „Europa 2020”,
- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju do roku 2030,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2010 – 2020,
- Strategia Rozwoju Kraju 2020,
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020,
- Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski,
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r. poz.930 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowywaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 r., poz. 1286 z późn. zm.),

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2016r. poz. 224 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015r. poz. 1390),
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 332 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2016r. poz. 645 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. , Nr 127, poz. 721 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016r. poz. 1817 z późn. zm.).

Przebieg prac nad Strategią

Praca nad Strategią rozpoczęła się w maju 2016 roku powołaniem przez Burmistrza Miasta Augustowa Zespołu d.s. Strategii. Składała się z następujących etapów:

1. Analiza danych zastanych,
2. Zbieranie informacji uzupełniających dane zastane (badania ankietowe mieszkańców i instytucji, wywiady indywidualne),
3. Analiza uzyskanych danych i wnioski do Strategii,
4. Pierwsze spotkanie Zespołu d.s. Strategii:
Przedstawienie propozycji sposobu pracy nad dokumentem (w tym sposobu konsultacji projektu Strategii), elementów składowych Strategii, dyskusja, wypracowanie i przyjęcie układu treści w Strategii; charakterystyka sytuacji wyjściowej (na podstawie danych zastanych), określenie luk informacyjnych o sytuacji wyjściowej,
5. Badania ankietowe wśród instytucji, podmiotów aktywnych w sferze pomocy społecznej w Augustowie, wśród mieszkańców Augustowa,
6. Drugie spotkanie Zespołu d.s. Strategii:
Przedstawienie uzupełnionej diagnozy; wypracowanie propozycji celów strategicznych i operacyjnych oraz zadań do celów operacyjnych; identyfikacja partnerów i sojuszników do realizacji zadań,
7. Zbieranie propozycji kierunków i zadań służących osiągnięciu celów zapisanych w Strategii od podmiotów zaangażowanych w rozwiązywanie problemów społecznych w Augustowie,
8. Trzecie spotkanie Zespołu d.s. Strategii:
Prezentacja i analiza propozycji kierunków i zadań nadesłanych przez podmioty działające na rzecz rozwiązywania problemów społecznych w Augustowie, ustalenie zapisów do Strategii,
9. Czwarte spotkanie Zespołu d.s. Strategii:
Opracowanie sposobu zarządzania realizacją Strategii, monitorowania i ewaluacji; identyfikacja potencjalnych źródeł finansowania; zaprojektowanie procesu konsultacji społecznych Strategii,
10. Prezentacja projektu Strategii władzom Augustowa i Komisji Społeczno- Oświatowej Rady Miejskiej w Augustowie,
11. Konsultacje społeczne projektu Strategii,
12. Piąte spotkanie Zespołu d.s. Strategii:

Analiza uwag wniesionych podczas procesu konsultacji projektu Strategii, odniesienie się do kwestii zgłoszonych w konsultacjach; wypracowanie wersji Strategii do przedłożenia Radzie Miasta,

13. Opracowanie ostatecznej wersji Strategii,

14. Przedłożenie Strategii Radzie Działalności Pożytku Publicznego i Radzie Miejskiej Augustowa

Prace nad Strategią zakończono w listopadzie 2016 roku.

Społeczno-gospodarcze uwarunkowania Strategii

Charakterystyka miasta Augustów

(na podstawie informacji na stronie www.augustow.pl oraz danych GUS)

Demografia

W grudniu 2015 roku liczba mieszkańców Augustowa wynosiła 29395 osób. Przez ostatnie 4 lata wykazuje tendencje spadkowe, wahania były na poziomie nie większym niż 200 osób, ale w ciągu 2015 roku liczba mieszkańców zmalała aż o 1087 osób.

Wśród mieszkańców przeważają kobiety, w 2014r. na 100 mężczyzn przypadło 112 kobiet.

Zmiany w liczebności kobiet i mężczyzn zamieszkujących Miasto Augustów w ostatnich latach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1 Liczba ludności M.Augustów wg płci

Rok	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Kobiety na 100 mężczyzn
2012	30809	14538	16271	112
2013	30610	14434	16176	112
2014	30482	14339	16143	112
2015	29395	b.d.	b.d.	b.d.

Źródło: dane GUS

W kontekście występowania i rozwiązywania problemów społecznych istotna jest struktura wiekowa ludności uwzględniająca gotowość do aktywności zawodowej. Przedstawia ją tabela poniżej.

Tabela 2 Podział ludności wg kryterium wieku (M.Augustów)

Rok	w wieku przedprodukcyjnym			w wieku produkcyjnym			w wieku poprodukcyjnym		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
2012	5558	2813	2745	19742	10088	9654	5509	1637	3872
2013	5427	2776	2651	19544	9981	9563	5639	1677	3962
2014	5328	2712	2616	19354	9880	9474	5800	1747	4053

Źródło: dane GUS

Rynek pracy

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w mieście Augustów na koniec grudnia 2014 r. wynosiła 1895, w tym 963 kobiety. Na przestrzeni lat 2012-2014 widać tendencję malejącą. Wśród bezrobotnych większość stanowią mężczyźni.

Tabela 3 Liczba osób bezrobotnych w podziale na płeć (M.Augustów)

Rok	ogółem	mężczyźni	kobiety
2012	2232	1269	963
2013	2206	1206	1000
2014	1895	1014	881

Źródło: dane GUS

Najwięcej bezrobotnych przypada na młodych ludzi w wieku 25-34 lata.

Tabela 4 Liczba osób bezrobotnych w podziale na wiek (Powiat Augustowski)

Rok	Ogółem	24 lata i mniej	25 i więcej	25-34	35-44	45-54	55 i więcej
2012	4177	930	3247	1163	755	823	506
2013	4232	940	3292	1152	748	784	608
2014	3597	651	2946	956	705	718	567

Źródło: dane GUS

Transport

Przez Augustów przebiega linia kolejowa nr 40 (Sokółka-Suwałki). W mieście znajduje się stacja kolejowa oraz przystanek Augustów Port (dla pociągów osobowych) w odległości około 3 km od centrum miasta. Augustów ma bezpośrednie połączenia kolejowe: w kierunku południowym przez Sokółkę z Białymstokiem i Warszawą, a w kierunku północnym z Suwałkami i Sestokai na Litwie.

Augustów posiada komunikację miejską prowadzoną przez Przedsiębiorstwo Transportowe „Necko” sp. z o. o.

W komunikacji dalekobieżnej dominującą rolę odgrywa przedsiębiorstwo PKS Suwałki. Augustów posiada bezpośrednie połączenia autobusowe z Warszawą, Białymstokiem, Krakowem, Wrocławiem, Katowicami, Gdańskiem, Olsztynem, Suwałkami, Ełkiem, Sejnam, Gołdapią, Węgorzewem, Mikołajkami, Łomżą, Grajewem, Dąbrową Białostocką i mniejszymi miejscowościami regionu.

Gospodarka

W Augustowie działają stocznie jachtowe BaltYacht oraz Ślepsk, należące do największych przedsiębiorstw tego typu w Polsce i eksportujące większość produkcji do Europy Zachodniej. Ponadto działają mniejsze stocznie m. in. Mirage Boats, producenci kajaków i łódek oraz dostawcy materiałów: BrunswickMarines, Demex i inni.

Od 1951 r. działa w mieście wytwórnia tytoniu przemysłowego. Obecnie zakład ten należy do koncernu British American Tobacco S.A. Inne, duże zakłady produkcyjne to m.in. producent maszyn rolniczych POM czy wytwórnia wody mineralnej Augustowianka.

W mieście znajduje się wiele podmiotów handlowych. Dominują małe sklepy, choć w przeciągu kilku ostatnich lat powstało kilka marketów, m.in.: Kaufland, Lidl, Biedronka (4), Polomarket, galeria handlowa Marjon.

W Augustowie działa ok. 2,7 tys. zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej, w tym w sektorze przemysłowym ponad 200 podmiotów, a w sektorze budowlanym prawie 300 podmiotów.

Edukacja

Na terenie miasta znajduje się 12 placówek oświatowych niepublicznych podległych Burmistrzowi, 1 żłobek, 5 przedszkoli, 4 szkoły podstawowe i 3 gimnazja. Na terenie Augustowa znajduje się również Zespół Szkół Specjalnych, szkoły ponadgimnazjalne i policealne: Augustowskie Centrum Edukacyjne, Zespół Szkół Ogólnokształcących (w tym Gimnazjum nr 4), Liceum Ogólnokształcące Nr 2, Zespół Szkół Technicznych, Niepubliczna Szkoła Policealna nr 5, Niepubliczne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych nr 6, Policealne Studium Farmaceutyczne.

Turystyka

Augustów to jeden z najważniejszych ośrodków turystycznych w woj. podlaskim. Miasto od 1993 r. posiada status uzdrowiska. Walory turystyczne związane są głównie z położonymi w pobliżu jeziorami, Puszcą Augustowską i znaczącym szlakiem wodnym biegnącym wzdłuż zabytkowego Kanału Augustowskiego. Każdego roku Augustów odwiedza ok. 250 tys. turystów. Turystyka stanowi ważną gałąź rozwoju miasta i dostarcza miejsc pracy mieszkańcom Augustowa i sąsiednich gmin.

Diagnoza sytuacji społecznej

Niniejszy dokument koncentruje się na problemach społecznych występujących w mieście Augustów.

Problem społeczny to pewien stan rzeczywistości, który znaczna część społeczeństwa ocenia negatywnie jako rozdźwięk pomiędzy tym jak jest a tym, jak być powinno.

Problem to zjawisko niekorzystne również z punktu widzenia państwa, stanowiące wyzwanie dla polityki społecznej, ponieważ utrudnia lub nawet uniemożliwia samodzielne oraz efektywne funkcjonowanie osób i rodzin

Materiałem wyjściowym do prac nad Gminną Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych (GSRPS) dla miasta Augustów na lata 2017-2025 były istniejące i dostępne materiały statystyczne i urzędowe:

- sprawozdawczość Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Augustowie (w tym sprawozdania roczne MOPS z lat 2014 i 2015),
- dane z Urzędu Miejskiego w Augustowie (w tym diagnoza do Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Augustów),
- Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych Augustów 2015 opracowana przez Studio Diagnozy i Profilaktyki z Krakowa,
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Augustów na 2016 rok,
- Strategia Rozwoju Gminy Miasta Augustów na lata 2014-2020,
- Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2014 i 2015,
- dane PUP w Augustowie,
- dane z GUS i BDL.

Ustawa o pomocy społecznej określa najczęściej występujące problemy społeczne, t.j.:

- ubóstwo,
- sieroctwo,
- bezdomność,
- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- długotrwałą lub ciężką chorobę,
- przemoc w rodzinie,
- ochronę ofiar handlu ludźmi,

- ochronę macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- trudność w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy,
- trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizm lub narkomania,
- zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe,
- klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Skala występowania w Augustowie problemów z listy zapisanej w Ustawie o pomocy społecznej widoczna jest w informacjach MOPS w Augustowie o powodach przyznania pomocy społecznej i liczbie korzystających z niej osób lub rodzin.

Tabela 5 Główne powody przyznania pomocy

Główne powody przyznania pomocy	2013r.	2014r.	2015r.
Ubóstwo (liczba rodzin)	804	773	770
Bezrobocie (liczba rodzin)	776	719	692
Długotrwała i ciężka choroba (liczba rodzin)	517	507	549
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych (liczba rodzin)	167	169	181
Niepełnosprawność (liczba rodzin)	152	160	174
Alkoholizm (rodziny/osoby)	42/77	43/74	78/133
Bezdomność (rodziny/osoby)	69/89	59/70	68/86
Potrzeba ochrony macierzyństwa (rodziny/osoby)	17/93	40/179	67/335
Narkomania (rodziny/osoby)	5/5	8/13	17/24
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego (rodziny/osoby)	7/19	10/15	6/10

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej Gminy Miasta Augustów w 2015r., B.Cituk, T.Dobko oraz Sprawozdanie z działalności MOPS Augustów za rok 2015

Wyjaśnić należy, że w danej rodzinie może występować kilka zdefiniowanych problemów. Z analizy powyższych danych wynika, że istotnymi problemami, z jakimi zmagają się rodziny i polityka władz miasta są ubóstwo i bezrobocie. Bezrobocie to problem zarówno społeczny jak również gospodarczy. Bezrobocie jest silnie skorelowane z występowaniem innych problemów społecznych zaś ubóstwo jest jedną z konsekwencji bezrobocia. Zmniejszenie zjawiska bezrobocia powodować będzie m. in. zmniejszenie wydatków miasta na pomoc społeczną.

W raporcie z *Diagnozy Lokalnych Zagrożeń Społecznych Augustów 2015r.* jako podstawowe problemy społeczne postrzegane przez mieszkańców wśród dorosłych autorzy wymieniają:

Tabela 6 Podstawowe problemy społeczne wg dorosłych mieszkańców M. Augustów

Problemy społeczne	Bardzo poważny	Poważny	Umiarkowany	Znikomy	Nie występuje
Bezrobocie	53,4%	30,5%	14,9%	1,2	-
Zubożenie społeczeństwa	28,9%	34,9%	28,9%	6,8%	0,4%
Alkoholizm	13,1%	33,9%	47,8%	5,3%	-
Zanieczyszczenie środowiska	8,2%	12,2%	43,7%	30,6%	5,3%
Problemy mieszkaniowe	20%	24,5%	38,8%	14,7%	2%
Kryzys rodzinny	10,7%	20,6%	52,5%	15,2%	1,2%
Kryzys norm moralnych	11,5%	22,6%	40,3%	23,5%	2,1%
Narkomania	8,6%	14,7%	44,1%	26,9%	5,7%
Wzrost przestępczości	4,9%	13,9%	51,4%	26,5%	3,3%
HIV/AIDS	1,6%	1,6%	13,5%	53,7%	29,5%

Źródło: *Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych Augustów 2015r.*, Studio Diagnozy i Profilaktyki

Problemy społeczne badane wśród dzieci i młodzieży Augustowa przez autorów *Diagnozy Lokalnych Zagrożeń Społecznych* to:

- używanie przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych, w tym picie alkoholu, palenie papierosów oraz używanie narkotyków i dopalaczy,
- problemy przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym,
- hazard i inne ryzykownych zachowania,
- używanie komputera i zagrożenie cyberprzemocą.

Członkowie Zespołu do opracowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miasto Augustów na lata 2017-2025 na pierwszym spotkaniu roboczym wypracowali poniższą listę problemów społecznych dostrzeganych w Augustowie.

Problemy osób starszych	Bezdomność	Niska aktywność mieszkańców	Uzależnienia
<ul style="list-style-type: none"> • samotność ludzi starszych, • brak miejsc (spotkań, spędzania czasu wolnego) dla osób starszych, • brak poradni geriatrycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak lokali do zamieszkania dla osób bezdomnych, • brak lokalu na ogrzewalnię dla bezdomnych, • brak stołówki dla bezdomnych i zagrożonych bezdomnością, • mała liczba mieszkań komunalnych, • zły stan techniczny, niski standard mieszkań komunalnych, • ubóstwo. 	<ul style="list-style-type: none"> • w niektórych dzielnicach brakuje miejsc spotkań dla młodzieży i innych osób, • bierność społeczeństwa, brak zaangażowania, marazm, depresja, • brak postaw ekologicznych, • wandalizm. 	<ul style="list-style-type: none"> • narkomania, • alkoholizm, • uzależnienie od: <ul style="list-style-type: none"> • tv, • komputera, • hazardu.

Problemy w Rodzinie	Bezrobocie	Problemy Osób Niepełnosprawnych
<ul style="list-style-type: none"> • przemoc w rodzinie, w tym psychiczna, • brak mieszkań chronionych, w tym dla osób : <ul style="list-style-type: none"> • dotkniętych przemocą w rodzinie, • niepełnosprawnych, • starszych. • uzależnienia: <ul style="list-style-type: none"> • alkoholizm, • uzależnienia dzieci: <ul style="list-style-type: none"> • dopalacze, • komputery. • zła sytuacja dzieci z rodzin wieloproblemowych, • konflikty z prawem, • przestępczość nieletnich, • niewystarczające wsparcie dla dzieci z rodzin z probl. alkoholowym, dla dzieci z zespołem FAS, • brak specjalistycznych placówek wsparcia dla dzieci: <ul style="list-style-type: none"> • brak poradni rodzinnej • eurosieroty, • konflikty z prawem, • przestępczość nieletnich. 	<ul style="list-style-type: none"> • wysokie bezrobocie, • bezrobocie długookresowe, • brak ofert pracy dla osób z wysokimi kwalifikacjami, • nieatrakcyjne oferty pracy- niskie wynagrodzenie, • praca na umowy "śmieciowe", • ubóstwo. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak zrozumienia dla potrzeb osób niepełnosprawnych, • brak wsparcia osobom niepełnosprawnym, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • brak dostępności miejsc publicznych dla osób niepełnosprawnych: <ul style="list-style-type: none"> • bariery architektoniczne, • brak miejsc spotkań osób niepełnosprawnych, • brak integracji: <ul style="list-style-type: none"> • w środowisku osób niepełnosprawnych, • osób niepełnosprawnych i innych mieszkańców, • brak zrozumienia osób niepełnosprawnych w społeczeństwie, • niechęć pracodawców do zatrudniania osób niepełnosprawnych, • brak zakładów aktywizacji zawodowej, • podatność osób niepełnosprawnych na oferty kredytowe "parabanków", wpadanie w pułapki kredytowe.

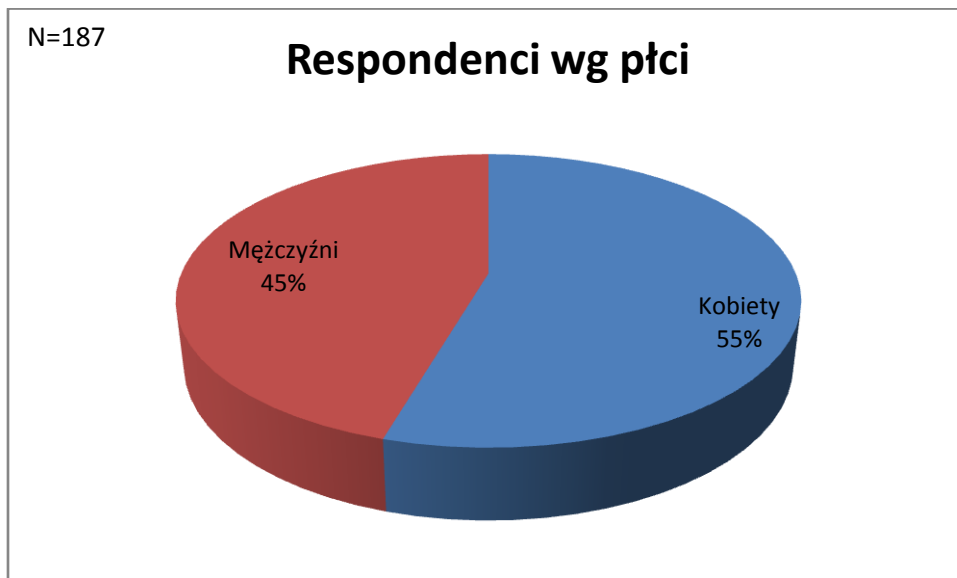
Problemy społeczne wyłonione na podstawie analizy dokumentów zastanych oraz zidentyfikowane przez członków Zespołu d.s. opracowania strategii zostały poddane w badaniach ankietowych w czerwcu 2016r. ocenie mieszkańców Augustowa i instytucji/organizacji ważnych dla ich rozwiązywania a działających w Augustowie.

Od 4 do 17 czerwca 2016r. zostało przeprowadzone badanie ankietowe zbierające opinie mieszkańców Augustowa na temat problemów społecznych występujących w mieście. Ankieta była dystrybuowana mailowo oraz dostępna na stronach internetowych Urzędu Miasta, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz portalu www.augustow24.pl. Respondenci zostali wybrani w sposób losowy. W rezultacie w badaniach wzięło udział 187 mieszkańców. Analizie poddano ankiety 102 kobiet i 85 mężczyzn.

Grupę ankietowanych stanowili mieszkańcy i mieszkanki Augustowa w każdym przedziale wiekowym, w każdej formie aktywności zawodowej, o różnicowanym poziomie wykształcenia. Dzięki tak dobranej grupie respondentów został uzyskany pogląd na aktualne problemy społeczne, z jakimi borykają się w Augustowie przedstawiciele różnych grup społecznych. Każda osoba miała możliwość wypowiedzenia się co do istniejących problemów społecznych, jak również naświetlenia problemów ukrytych, które utrudniają prawidłowe funkcjonowanie w społeczeństwie.

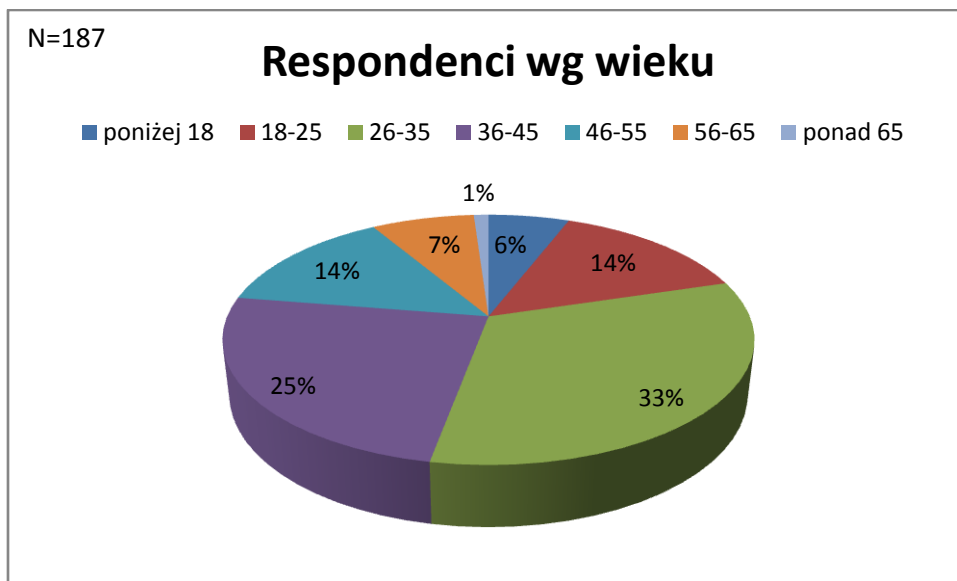
Informacje o aktualnych problemach społecznych zostały także pozyskane drogą ankietową od pracowników augustowskich instytucji ważnych z perspektywy rozwiązywania problemów społecznych. Zaproszenie do wypowiedzenia się na temat problemów społecznych przez dowolnie wybranych 3 pracowników otrzymało 41 instytucji/organizacji. Odpowiedzi uzyskano od 23 osób z 11 podmiotów.

Rysunek 1 Struktura płci respondentów badani ankietowego wśród mieszkańców M. Augustów

Źródło: badania własne

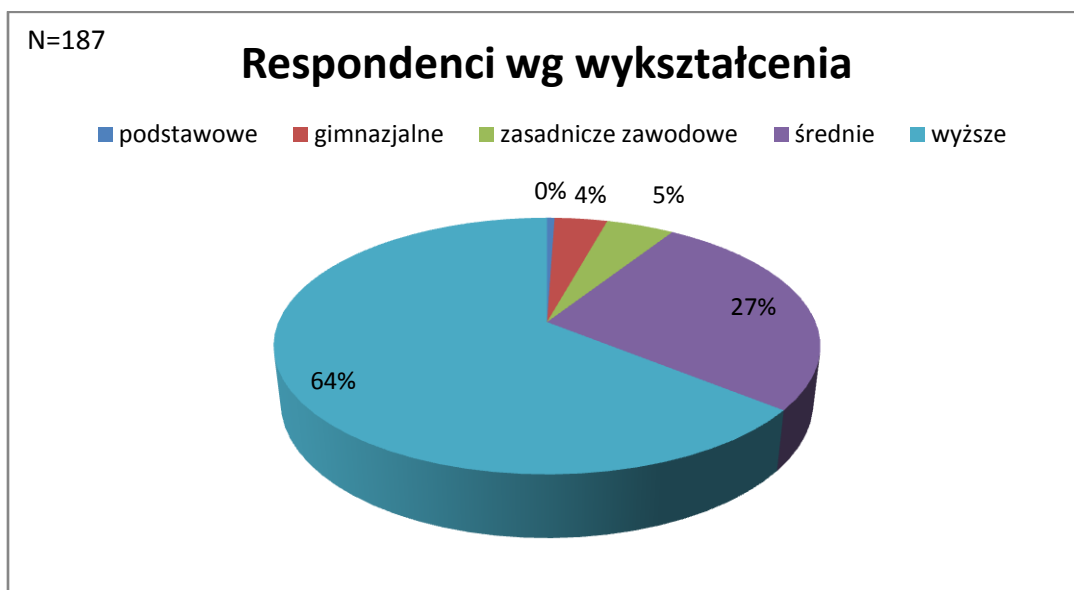
Rysunek 2 Struktura wieku respondentów badania ankietowego wśród mieszkańców M. Augustów

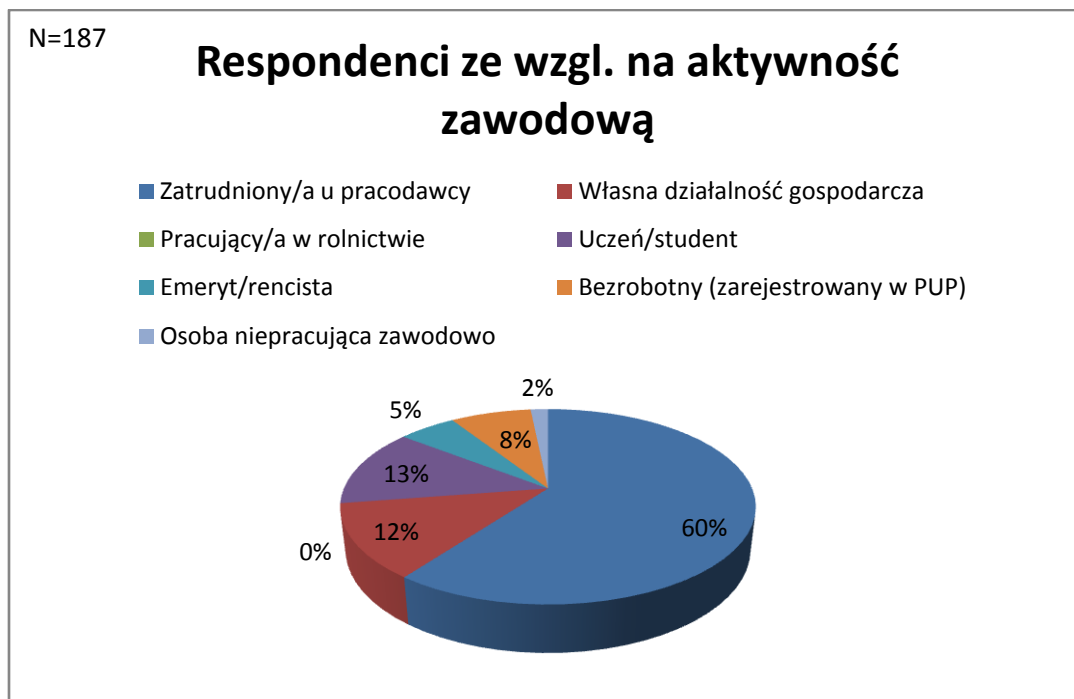
Źródło: badania własne

W grupie ankietowanych mieszkańców Augustowa reprezentowane były wszystkie przedziały wiekowe mieszkańców. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 26-35 lat (61 osób). Najstąbiej reprezentowane były osoby powyżej 65 roku życia (2 osoby).

Rysunek 3 Struktura wykształcenia respondentów badania ankietowego

Źródło: badania własne

Źródło: badania własne

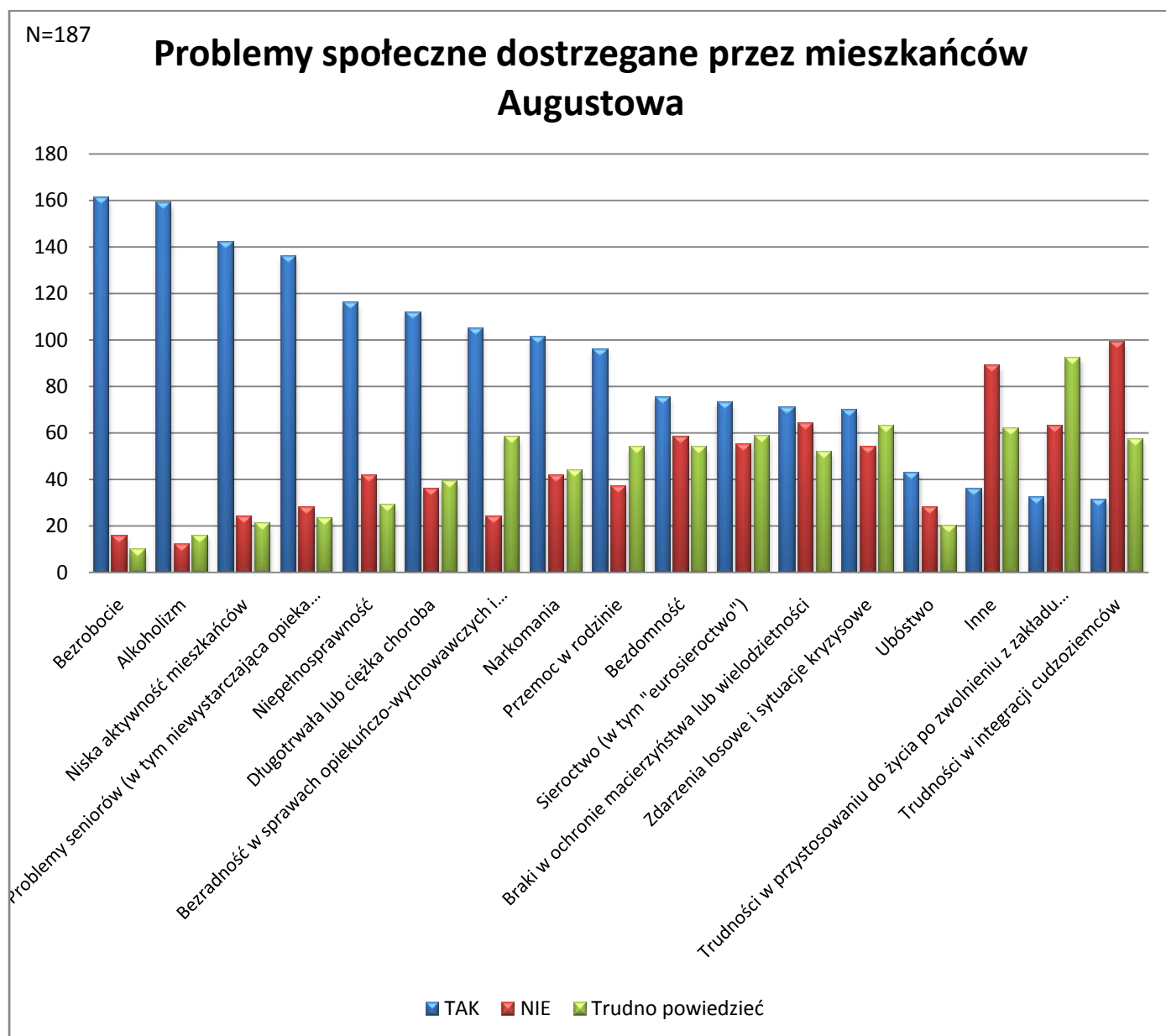
Wśród ankietowanych najwięcej było osób zatrudnionych u pracodawcy (112), najmniej - osób niepracujących, nie zarejestrowanych w PUP (3).

W badaniach ankietowych ocenie mieszkańców zostały poddane następujące problemy społeczne:

- Alkoholizm,
- Bezdomność,
- Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- Bezrobocie,
- Braki w ochronie macierzyństwa lub wielodzietności,
- Długotrwała lub ciężka choroba,
- Narkomania,
- Niepełnosprawność,
- Niska aktywność mieszkańców,
- Problemy seniorów (w tym niewystarczająca opieka zdrowotna, samotność, brak miejsc do spotkań),
- Przemoc w rodzinie,
- Sieroctwo (w tym "eurosieroctwo"),
- Trudności w integracji cudzoziemców,
- Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- Ubóstwo,
- Zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe.

Opinie mieszkańców na temat występowania w.w. problemów w Augustowie ilustruje poniższy wykres.

Rysunek 5 Występowanie problemów społecznych w mieście wg mieszkańców Augustowa

Źródło: badania własne

Najwięcej respondentów dostrzega istnienie problemu bezrobocia (161 osób), co pokrywa się z czołową pozycją tego problemu na liście w Diagnozie Zagrożeń Lokalnych Augustów 2015. Wśród powodów korzystania z pomocy MOPS bezrobocie jest na drugim miejscu tuż za ubóstwem.

Na uwagę zasługuje wskazanie na trzecim miejscu problemu niskiej aktywności mieszkańców, Problem ten dostrzegany przez 142 osoby czyli prawie 76% respondentów.

Wśród problemów, co do istnienia których respondentom trudno było się wypowiedzieć należy wymienić trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe a także trudności w integracji cudzoziemców.

Oprócz problemów społecznych wymienionych na liście odpowiedzi w ankiecie mieszkańcy zasygnalizowali występowanie w Augustowie następujących problemów (oryginalne wypowiedzi respondentów, pogrupowane w bloki tematyczne przez analityka):

- *Osoby w stanie upojenia alkoholowego, które zachowują się w sposób agresywny w najważniejszych miejscach miasta*
- *Brak chęci pomocy osobom krzywdzonym w zaciszu domowym inaczej niż rękoczyn i poprzez alkoholizm, głównie chodzi o przemoc psychiczną a także o przyznawanie opieki nad dziećmi ludziom o takich skłonnościach!*
- *Długie oczekiwanie na przydział mieszkania komunalnego*
- *Brak budowania nowych mieszkań dla młodych - na wynajem*
- *Brak możliwości rozwoju*
- *Niskie zarobki*
- *Brak odpowiednich warunków i wsparcia w otwieraniu przez mieszkańców małych firm*
- *Brak pracy młodym, którzy wyjeżdżają*
- *Migracja mieszkańców głównie młodych*
- *Wyjazd za granicę młodych. Powoli robi się miasto emerytów*
- *Starzejące się społeczeństwo,*
- *Leniwe społeczeństwo z roszczeniową postawą*
- *Niska edukacja społeczna mieszkańców,*
- *Brak konsultacji problemów władzy z mieszkańcami*
- *Brak informacji o działaniach integrujących mieszkańców miasta*
- *Brak tolerancji, rasizm*
- *Przemoc wobec zwierząt, porzucanie zwierząt, szczególnie suk w ciąży i szczeniąt, brak funduszy na opiekę bezdomnych kotów*
- *Brak rozrywek*
- *Brak miejsc do spotkań dla młodych ludzi*
- *Brak terenów pod fitness na świeżym powietrzu*
- *Zła jakość nawierzchni ulic lub jej brak*
- *Uszczęśliwianie ludzi kostką brukową !!!!*
- *Dziurawe ulice, zaśmiecone plaże (przepełnione kosze na plażach leśnych np. nad jeziorem Białym)*
- *Brak miejsc w przedszkolach/żłobkach*
- *Niewydolna ochrona zdrowia*
- *OTYŁOŚĆ MIESZKANCÓW. ZABRAĆ IM SAMOCHODY :)*

W odrębnym badaniu ankietowym o występowanie problemów społecznych zapytani zostali także pracownicy instytucji/organizacji w Augustowie ważnych z perspektywy rozwiązywania problemów społecznych.

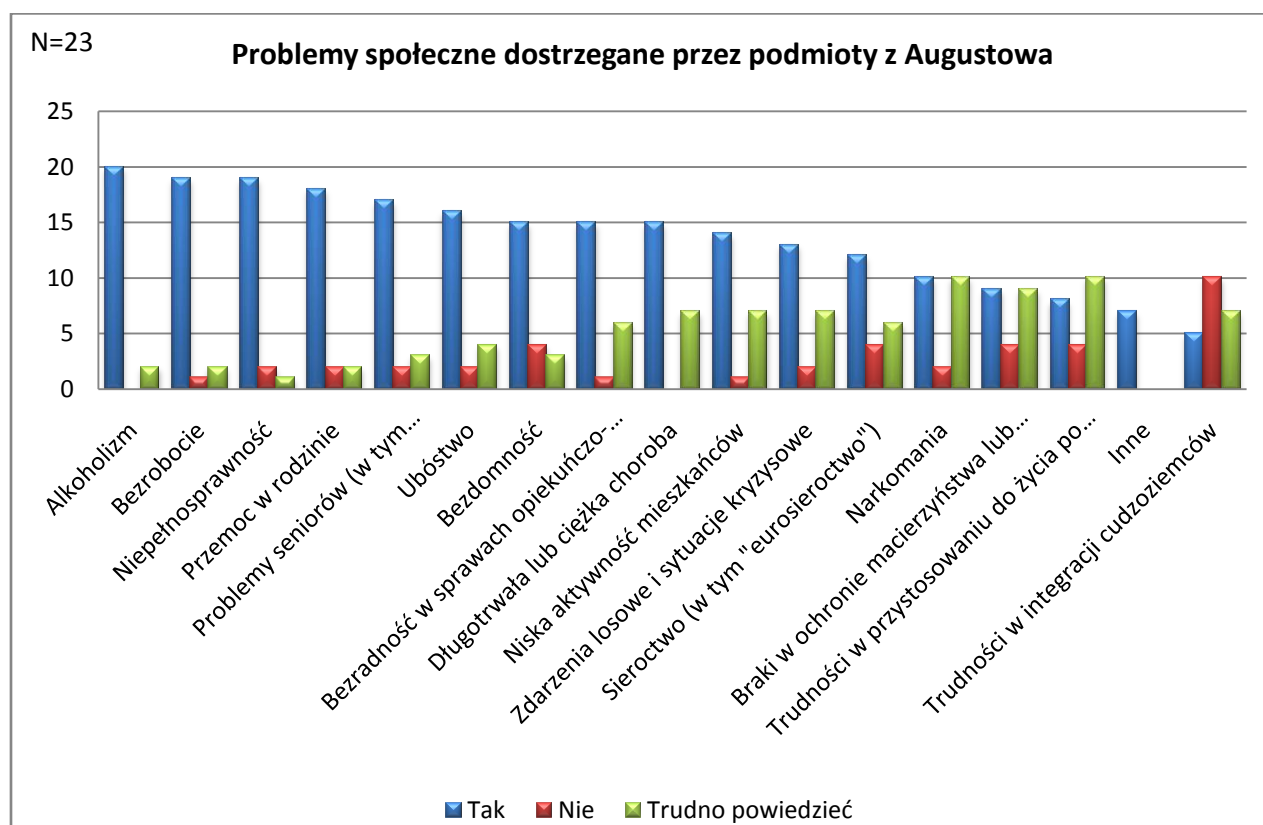
Uzyskano odpowiedzi od przedstawicieli 11 podmiotów (na 48 zaproszonych do udziału w badaniu).

Były to:

- Organizacja pozarządowa (fundacja lub stowarzyszenie),
- Ochotniczy Hufiec Pracy,
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Komenda Powiatowa Policji,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- Szkoła gimnazjalna,
- Szkoła podstawowa,
- Szkoła ponadgimnazjalna (szkoła zawodowa, liceum, technikum, szkoły dla dorosłych-kształcenie ustawiczne),
- Powiatowy Urząd Pracy,
- Warsztaty Terapii Zajęciowej.

Ankiety w badaniu podmiotów wypełniły 23 osoby.

Rysunek 6 Występowanie problemów społecznych w mieście wg podmiotów i instytucji z M. Augustów

Źródło: badania własne

Z odpowiedzi ankietowanych pracowników podmiotów zaangażowanych w rozwiązywanie problemów społecznych w Augustowie wynika, że najbardziej dostrzegany jest problem *alkoholizmu*, tuż za nim plasuje się *bezrobocie*. Trzecim problemem co do liczby wskazań jest *niepełnosprawność*

(u mieszkańców na 5 miejscu). Nr 3 na liście mieszkańców: *niska aktywność mieszkańców* jest na 10 miejscu na liście podmiotów.

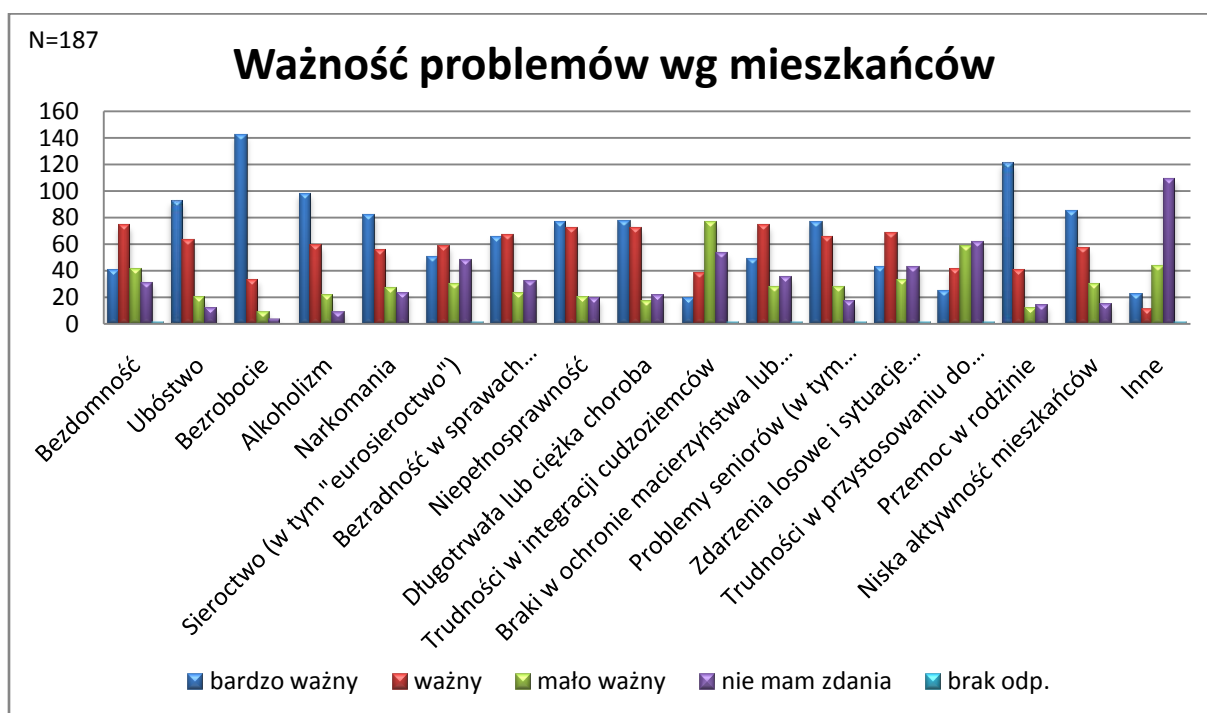
W pierwszej piątce na liście problemów wg ocen pracowników podmiotów znalazła się jeszcze *przemoc w rodzinie*, która u ankietowanych mieszkańców zajmuje 9 miejsce co do liczby osób dostrzegających ten problem.

Jako inne problemy niż wymienione na liście w ankiecie pracownicy wskazali:

- *brak instytucjonalnej opieki nad osobami starszymi i starszymi niepełnosprawnymi,*
- *brak mieszkań na wynajem dla młodych, brak mieszkań chronionych.*

Mieszkańcy zostali poproszeni w ankiecie o przypisanie ważności w skali od bardzo ważnego do mało ważnego minimum 6 problemom. Wyniki badania ilustruje poniższy wykres:

Rysunek 7 Ważność problemów wg mieszkańców M. Augustów

Źródło: badania własne

Jako bardzo ważny problem społeczny ankietowani wskazywali najczęściej *bezrobocie* (142 osoby), *przemoc w rodzinie* (121). Kolejne miejsca zajmują *alkoholizm* (98) i *ubóstwo* (92).

Za najmniej ważne mieszkańcy uznali trudności w integracji cudzoziemców (76 osób) i trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego (58 osób).

Warto zauważyć, że bezrobocie i ubóstwo zarówno są dostrzegane przez najliczniejszą grupę respondentów jak również otrzymały najwięcej wskazań są jako bardzo ważne.

Ocenę ważności poszczególnych problemów przez mieszkańców ilustrują dane w poniższej tabeli.

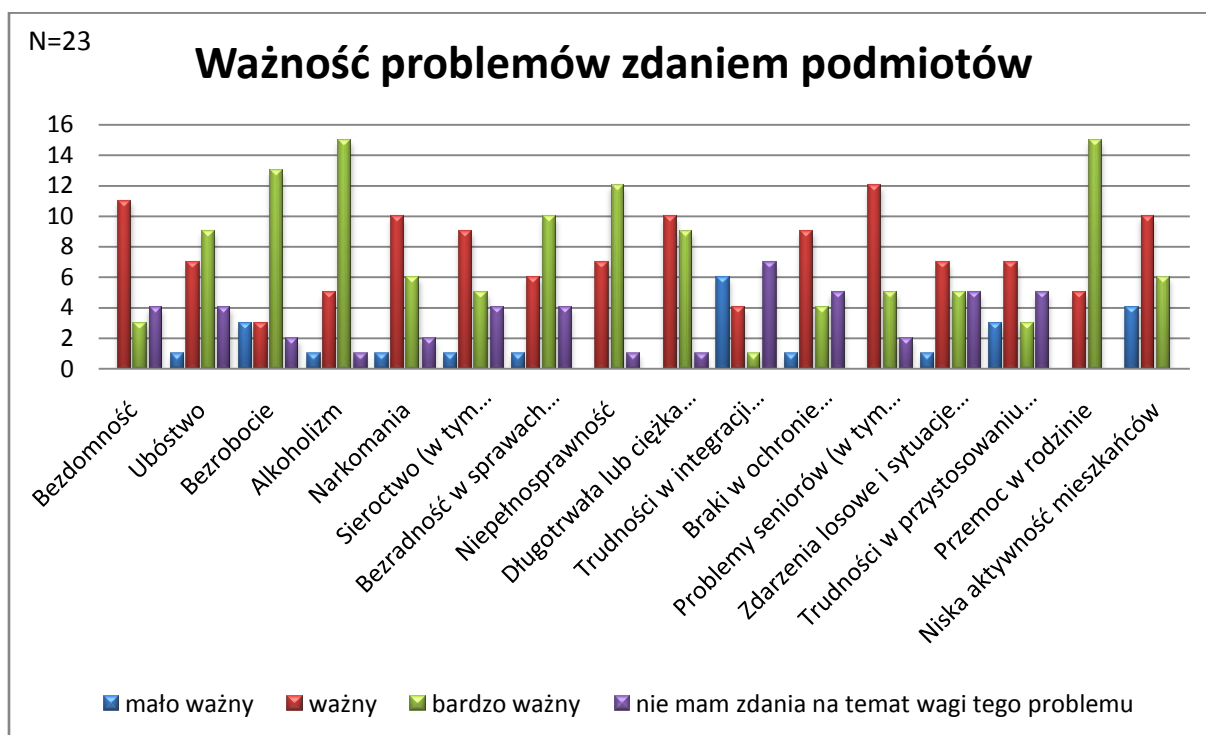
Tabela 7 Ważność problemów wg mieszkańców M. Augustów

Problem	bardzo ważny	ważny	mało ważny
Bezrobocie	142	33	9
Przemoc w rodzinie	121	40	12
Alkoholizm	98	59	21
Ubóstwo	92	63	20
Niska aktywność mieszkańców	85	57	30
Narkomania	82	55	27
Długotrwała lub ciężka choroba	77	72	17
Niepełnosprawność	76	72	20
Problemy seniorów (w tym niewystarczająca opieka zdrowotna, samotność, brak miejsc do spotkań)	76	65	28
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych	65	67	23
Sieroctwo (w tym "eurosieroctwo")	50	58	30
Braki w ochronie macierzyństwa lub wielodzietności	49	74	28
Zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe	43	68	33
Bezdomność	40	74	41
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	25	41	58
Inne	22	11	44
Trudności w integracji cudzoziemców	19	38	76

Źródło: badania własne

Także pracownicy podmiotów przypisali w ankiecie wagę dostrzeganym problemom. Wyniki badania ilustruje poniższy wykres.

Rysunek 8 Waga problemów społecznych w mieście wg podmiotów i instytucji z M. Augustów

Źródło: badania własne

Najwięcej pracowników podmiotów uznało za bardzo ważne problemy *alkoholizmu* i *przemocy w rodzinie* (po 15 osób), następnie co do liczby wskazań jako bardzo ważny problem było *bezrobocie* (13 osób). W pierwszej piątce problemów uznanych za bardzo ważne znalazły się jeszcze *niepełnosprawność* (12 wskazań), *bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych* (10 wskazań).

Tabela 8 Problemy społeczne wg ważności (w opinii podmiotów)

Problem społeczny	bardzo ważny	ważny	mało ważny	nie mam zdania
Alkoholizm	15	5	1	1
Przemoc w rodzinie	15	5	0	0
Bezrobocie	13	3	3	2
Niepełnosprawność	12	7	0	1
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych	10	6	1	4
Ubóstwo	9	7	1	4
Długotrwała lub ciężka choroba	9	10	0	1
Narkomania	6	10	1	2
Niska aktywność mieszkańców	6	10	4	0

Problem społeczny	bardzo ważny	ważny	mało ważny	nie mam zdania
Sieroctwo (w tym "eurosieroctwo")	5	9	1	4
Problemy seniorów (w tym niewystarczająca opieka zdrowotna, samotność, brak miejsc do spotkań)	5	12	0	2
Zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe	5	7	1	5
Braki w ochronie macierzyństwa lub wielodzietności	4	9	1	5
Bezdomność	3	11	0	4
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	3	7	3	5
Trudności w integracji cudzoziemców	1	4	6	7
Inne	0	0	0	0

Źródło: badania własne

W porównaniu powyższych wyników z oceną ważności problemów dokonaną przez mieszkańców różnice są nieznaczne.

W obu ankietowanych grupach trzy najwyższe miejsca wśród problemów uznanych za bardzo ważne zajmują alkoholizm, przemoc w rodzinie i bezrobocie. W pierwszej piątce mieszkańcy umieścili jeszcze ubóstwo i niską aktywność mieszkańców a pracownicy podmiotów niepełnosprawność i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych.

Spostrzeżenia mieszkańców i pracowników znajdują potwierdzenie w dokumentach MOPS, Urzędu Miasta i PUP w Augustowie, w Diagnostyce Lokalnych Zagrożeń Społecznych Augustów 2015 i w diagnostyce do Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Augustów (2016r.).

Bezrobocie

Dla celów opracowania Strategii przyjęta została definicja bezrobocia zapisana w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy - osoba bezrobotna to osoba niezatrudniona i niewykonywająca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującego w danym zawodzie lub służbie, nieucząca się w szkole w systemie dziennym, zarejestrowana we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) Powiatowym Urzędzie Pracy.

Liczba bezrobotnych ogółem w powiecie augustowskim na koniec października 2015 r. wynosiła 3047 w tym 1398 kobiet¹.

Bezrobotni zarejestrowani w powiecie augustowskim w końcu września 2015r. stanowili 14,8% liczby ludności czynnej zawodowo (w województwie podlaskim stopa bezrobocia wyniosła na koniec września 2015r. 11,6%, w kraju 9,7%).²

¹ źródło: INFORMACJA o stanie i strukturze bezrobocia rejestrowanego w okresie od stycznia do października 2015 roku, PUP Augustów

² tamże

Tabela 9 Bezrobotni zarejestrowani w PUP Augustów wg płci

Ogółem			Mężczyźni			Kobiety		
2012r.	2013r.	2014r.	2012r.	2013r.	2014r.	2012r.	2013r.	2014r.
2232	2206	1895	1269	1206	1014	963	1000	881

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane GUS

Dane dotyczące osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP Augustów w latach 2012-2014 wskazują, że stopniowo spada liczba osób bezrobotnych. Wśród bezrobotnych w latach 2012-2014 więcej było mężczyzn niż kobiet. W analizowanych latach liczba bezrobotnych mężczyzn spada. W latach 2014-2015 widoczny jest również spadek liczby bezrobotnych wśród kobiet.

Tabela 10 Bezrobotni w m. Augustów - stan w końcu 2 półrocza 2015 roku

Struktura bezrobocia	Ogółem
Zarejestrowani bezrobotni, w tym	1644
-kobiety	723
-będący w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym:	1454
- do 30 roku życia	391
- w tym do 25 roku życia	186
- powyżej 50 roku życia	563
- długotrwale bezrobotni	1050

Źródło: PUP w Augustowie, ZAŁĄCZNIK nr 7 do sprawozdania MPiPS - 01 z dn. 19.04.2016

Pozycja osób bezrobotnych na rynku pracy silnie wpływa na sytuację finansową gospodarstw domowych. W grupie osób, które nie pracowały można zidentyfikować największy odsetek doświadczających ubóstwa. Sytuacja danej osoby na rynku pracy jest uzależniona od poziomu wykształcenia, płci i wieku. Bardzo wyraźnie widać, że wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia maleje zagrożenie ubóstwem. Istotną rolę odgrywa osobiste nastawienie do podjęcia pracy: wśród osób bezrobotnych są takie, których oczekiwania finansowe są wyższe niż wynagrodzenie oferowane na lokalnym rynku pracy, są także osoby podejmujące dorywcze prace poza oficjalnym rynkiem pracy i nie chcą one nic zmieniać w swojej sytuacji zawodowej. Na brak pracy w Augustowie narażone są przede wszystkim: osoby o niższym poziomie wykształcenia, kobiety, szczególnie te dłużej pozostające bez pracy, młodzież wchodząca na rynek pracy bez lub ze skromnym doświadczeniem zawodowym, osoby, które przekroczyły 50 rok życia.

Bezrobocie jest jedną z przyczyn udzielania pomocy i wsparcia przez MOPS w Augustowie. W ostatnich 3 latach liczba korzystających z niej rodzin nieznacznie ale sukcesywnie spada: w 2013r. wynosiła 776 rodzin, w 2014r. 719 rodzin a w 2015r. zmalała do 692 rodzin³.

Powrót na rynek pracy klientów Ośrodka jest utrudniony, a często nawet niemożliwy ze względu na niski poziom wykształcenia i kwalifikacji (lub ich brak) oraz skutki, jakie stały się ich udziałem

³ Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej Gminy Miasta Augustów za 2015r., B.Cituk, T.Dobko

w związku z długotrwałym brakiem zatrudnienia (m.in.: niska samoocena, brak wiary w siebie i swoje możliwości, stres, bierność, brak motywacji, roszczeniowość). Należy przy tym zaznaczyć, że bezrobocie jest najłatwiejszym do zdiagnozowania problemem: to z nim utożsamiają się sami klienci, potwierdzają go także dane Powiatowego Urzędu Pracy.

Jak wynika z analizy oraz obserwacji problem bezrobocia rzadko występuje w odosobnieniu, najczęściej obok niego, jako przyczyna lub skutek pojawiają się takie problemy jak: zaburzone życie rodzinne, uzależnienia, przemoc, ubóstwo, bezdomność, problemy z prawem, z mieszkaniem itp. Nawarstwienie problemów jest często zgubne w skutkach i prowadzi do degradacji osób i rodzin.

Bezrobocie pozostaje jedną z najważniejszych kwestii społecznych w mieście Augustów. Pociąga za sobą i jest przyczyną nasilania się społecznych patologii takich jak: rozwody, trudności wychowawcze z dziećmi, eurosieroctwo, przestępczość młodocianych. Wywołuje negatywne skutki w sferze ekonomicznej i psychospołecznej, które nasilają się w miarę wydłużania się okresu pozostawania bez pracy. Zjawisko to prowadzi zawsze do obniżenia standardu życia, wywołuje pojawienie się poczucia krzywdy, frustracji, sprzyja izolacji społecznej, staje się czynnikiem utraty kwalifikacji zawodowych, pogarsza stan zdrowia, wpływa na wzrost konfliktów społecznych.

Alkoholizm

Badania przeprowadzone na potrzeby GSRPS wykazały, że alkoholizm zarówno zdaniem mieszkańców jak i przedstawicieli instytucji/organizacji jest postrzegany jako bardzo ważny problem społeczny (mieszkańcy- trzecie miejsce na liście rankingowej, 52% wskazań, podmioty- pierwsze miejsce 65% wskazań).

Autorzy Lokalnego Programu Rewitalizacji m. Augustów (opracowanego w latach 2015-2016) posługują się średnią roczną liczbą wniosków skierowanych do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Augustowie (MKRPA) w latach 2010-2014. Wynosi ona 185,8.

W 2014 roku do Komisji wpłynęło 171 wniosków o skierowanie na leczenie odwykowe, w 2013 roku 168 wniosków.

W 2015 roku MOPS w Augustowie udzielił pomocy z powodu problemów alkoholowych 78 rodzinom (133 osobom). W statystyce są uwzględnione tylko rodziny z rozpoznany uzależnieniem.

Tabela 11 Liczba rodzin/osób korzystających z pomocy z powodu problemów alkoholowych

Główne powody przyznania pomocy	2013r.	2014r.	2015r.
Alkoholizm (rodziny/osoby)	42 rodziny /77 osób	43 rodziny/74 osoby	78 rodzin/133 osoby

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej Gminy Miasta Augustów w 2015r., B.Cituk, T.Dobko

Na przestrzeni ostatnich 3 lat znacząco wzrosła liczba rodzin i osób, którym MOPS udzielił pomocy w odpowiedzi na problem alkoholizmu. Wzrost liczby rodzin/osób korzystających z pomocy MOPS z powodu problemów alkoholowych nie jest równoznaczny z nasileniem się zjawiska alkoholizmu. Oznacza, że więcej osób/rodzin uzyskało prawo do korzystania z pomocy MOPS i taka pomoc została im udzielona.

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015 poz. 1286 z późn. zm.) wskazuje prowadzenie działań związanych z profilaktyką

i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu jako zadania własne gmin.

Zgodnie z zapisem ustawy w szczególności zadania te obejmują:

- 1) zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu,
- 2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
- 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych,
- 4) (uchylony),
- 5) wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
- 6) podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art.131 i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego,
- 7) wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez współfinansowanie centrów integracji społecznej.

Zgodnie z art. 4¹ ust. 2 Ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2015r. poz. 1286 i art. 10 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2016 poz. 224 z późn. zm.)przyjmowany jest co roku Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Augustowa. Program określa główne kierunki niezbędnych działań w oparciu o diagnozę, lokalne zasoby oraz hierarchę lokalnych potrzeb, określa nakłady finansowe, jak również sposób koordynowania jego realizacji.

Cel główny Programu przyjętego na rok 2016 to zmniejszenie skali problemów alkoholowych i przeciwdziałanie narkomanii na terenie miasta Augustowa oraz efektywne niwelowanie skutków związanych z występowaniem zjawisk.

Zgodnie z ustawą z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w mieście Augustów funkcjonuje Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która:

- inicjuje działania w zakresie realizacji zadań własnych gminy związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych,
- podejmuje czynności zmierzające do orzekania o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego,
- opiniuje wydawanie zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych pod względem zgodności lokalizacji punktu sprzedaży z uchwałami rady gminy, o których mowa w art. 12 ust. 1 i 2 ustawy (limit i lokalizacja punktów, w których sprzedawane i podawane są napoje alkoholowe),

- kontroluje przestrzeganie zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych (na podstawie upoważnienia wystawionego przez burmistrza miasta, art.18 ust. 8 ustawy);

Komisja pracuje w czterech zespołach:

- Opiniującym,
- Kontrolującym,
- Motywującym,
- Roboczym.

Do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych składane są wnioski o objęcie leczeniem odwykowym osób nadużywających alkoholu. W 2015r. – dotyczyło to 147 osób. Natomiast do Sądu Rejonowego w Augustowie Wydział Rodzinny i Nieletnich przekazano 9 wniosków o leczenie przymusowe, sądowe zobowiązanie do poddania się leczeniu odwykowemu zastosowano wobec 5 osób, 1 wniosek wycofano.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

W dokumencie przyjęto, że bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego oznacza następujące grupy problemów (według źródła ich pochodzenia):

1. problemy wynikające z postawy/zachowań rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych;
2. problemy wynikające z postawy/działań rodziców w sprawach prowadzenia gospodarstwa domowego;
3. problemy wynikające z postawy/zachowań dzieci.

Warto zwrócić uwagę na dokonujące się zmiany jakościowe w sposobie funkcjonowania rodzin. Zła sytuacja materialna, brak środków do życia, trudna sytuacja na rynku pracy, niskie wynagrodzenia, polaryzacja dochodów niosą ze sobą negatywne konsekwencje. O problemach augustowskich rodzin świadczy fakt, iż liczba 181 (2015r.) środowisk korzystających z pomocy MOPS w Augustowie, wymagających wsparcia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego nie maleje.

Tabela 12 Rodziny objęte pomocą społeczną

Główne powody przyznania pomocy	2013r.	2014r.	2015r.
Ubóstwo (liczba rodzin)	804	773	770
Bezrobocie (liczba rodzin)	776	719	692
Długotrwała i ciężka choroba (liczba rodzin)	517	507	549

Główne powody przyznania pomocy	2013r.	2014r.	2015r.
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych (liczba rodzin)	167	169	181
Niepełnosprawność (liczba rodzin)	152	160	174
Alkoholizm (rodziny/osoby)	42/77	43/78	78/133
Bezdomność (liczba rodzin)	69	59	68
Potrzeba ochrony macierzyństwa (rodziny/osoby)	17/93	40/179	67/335
Narkomania (rodziny/osoby)	5/5	8/13	17/24
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego (rodziny/osoby)	7/19	10/15	6/10

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej Gminy Miasta Augustów w 2015r., B.Cituk, T.Dobko,

Przemoc w rodzinie

Przemoc domowa występuje we wszystkich grupach społecznych, niezależnie od poziomu wykształcenia i statusu materialnego. Może pojawiać się na każdym etapie związku - nawet po wielu wspólnie przeżytych latach. Podejmowano wiele prób zdefiniowania przemocy. Powszechnie uważa się, że przemoc w rodzinie to zamierzone działanie skierowane przeciwko członkowi rodziny - wykorzystujące przewagę sił, naruszające dobra i prawa osobiste, powodujące cierpienia i szkody. Przemoc to każdy akt godzący w osobistą wolność jednostki, zmuszanie jej do zachowań niezgodnych z jej wolą⁴.

Przemoc w rodzinie może przybierać różne formy i dokonywać się przy użyciu różnych instrumentów. Obecnie najczęściej spotykane formy przemocy to:

- **przemoc fizyczna** – są to wszelkie działania polegające na użyciu siły i prowadzące do naruszenia nietykalności cielesnej, nieprzypadkowych urazów, zranień, stłuczeń, złamań czy zasinień,
- **przemoc psychiczna** – to umyślne działania wykorzystujące nie siłę fizyczną, lecz mechanizmy psychologiczne, powodujące zachwianie pozytywnego obrazu własnej osoby u ofiary, obniżenie u niej poczucia własnej wartości, pojawienie się stanów lękowych i nerwicowych,
- **przemoc seksualna** – polega na wymuszaniu niechcianych przez ofiarę zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy,
- **przemoc ekonomiczna** – to działania prowadzące do całkowitego finansowego uzależnienia ofiary od sprawcy,

⁴S. Kluczyńska, G. Wrona: Lekarzu reaguj na przemoc - przewodnik dla pracowników ochrony zdrowia, Warszawa - Kraków 2013, s. 18

- **zaniedbanie** – to ciągle niezaspakajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych.⁵

Zarówno wśród respondentów indywidualnych jak i instytucjonalnych przemoc w rodzinie wskazywana była jako drugi na liście problemów uważanych za bardzo ważne.

Realizatorem zadania dotyczącego przeciwdziałania przemocy rodzinie na terenie miasta Augustowa jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie.

W styczniu 2016r. Rada Miasta Augustowa przyjęła Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 - 2018. Program wskazuje główne kierunki działania Miasta Augustów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Jego cele to:

1. Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie,
2. Zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie i zwiększenie dostępności pomocy,
3. Zwiększenie wiedzy społeczności lokalnej dotyczącej zjawiska przemocy w rodzinie poprzez rozpowszechnianie informacji dotyczących przemocy w rodzinie i udział w kampaniach społecznych.

Jako realizatorzy Programu wymienione zostały następujące podmioty:

1. Zespół Interdyscyplinarny,
2. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie,
3. Komenda Powiatowa Policji w Augustowie,
4. Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Augustowie,
5. Placówki oświatowe,
6. Placówki wsparcia dziennego,
7. Służba zdrowia,
8. I Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej w Augustowie.

Program daje możliwość włączenia się w realizację jego zapisów także innym podmiotom działającym na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Działania podejmowane dotychczas w celu przeciwdziałania przemocy w rodzinie odpowiadają na potrzeby osób dotkniętych lub zagrożonych tym problemem. Są to między innymi⁶:

- Monitorowanie przez pracowników socjalnych sytuacji życiowej rodzin zagrożonych kryzysem i będących w trudnej sytuacji oraz pomoc w zdiagnozowanych sytuacjach,
- Działania edukacyjne w placówkach wsparcia dziennego,
- Poradnictwo prawne i psychologiczne,
- Kampanie edukacyjne, informacyjne . propagujące skuteczne sposoby przeciwdziałania przemocy,
- Wspieranie różnych form spędzania wolnego czasu promujących zachowania nieagresywne,

---

⁵Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 - 2018

⁶Sprawozdanie MOPS Augustów za rok 2014 i 2015

- Udzielanie pomocy i wsparcia osobom doznającym przemocy w rodzinie, pozostającym w środowisku zamieszkania,
- Informowanie o instytucjach udzielających pomocy w sytuacjach stosowania przemocy w rodzinie,
- Prowadzenie grup wsparcia dla osób doświadczających przemocy oraz grupy wsparcia opiekuńczo – wychowawczej „Szkoła Rodzica”.

Instytucjonalnym narzędziem służącym do przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest procedura **Niebieskiej Karty**. Zgodnie z zapisami nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (z dnia 10 czerwca 2010r. Dz.U. Nr 125 poz.842) procedura Niebieskiej Karty to ogół czynności podejmowanych i prowadzonych przez zespół osób będących przedstawicielami jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (MOPS), gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem istnienia przemocy w rodzinie.

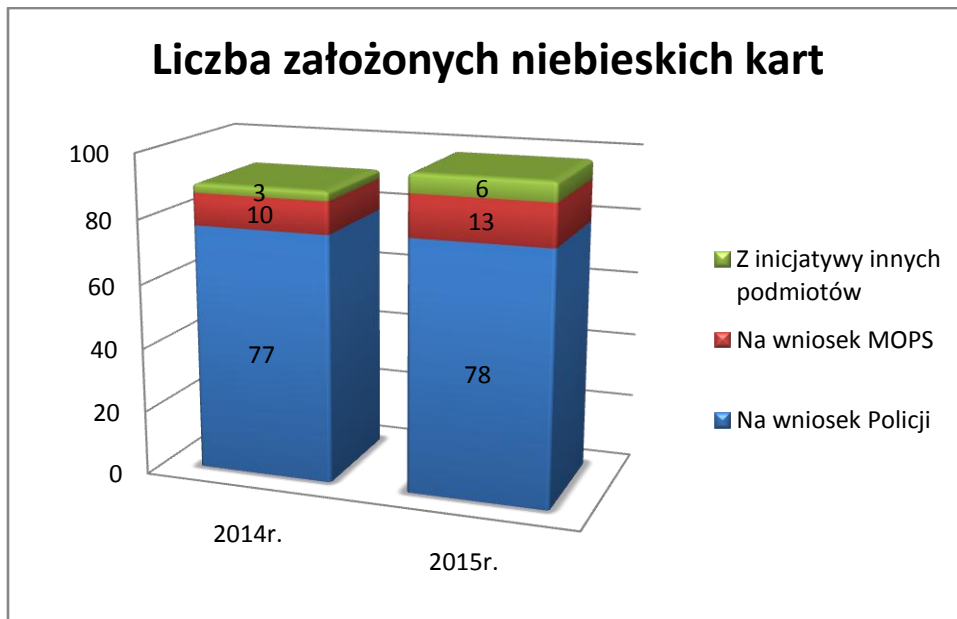
Osobą wszczynającą procedurę Niebieskiej Karty może być:

- policjant,
- pracownik socjalny,
- lekarz,
- pielęgniarka,
- ratownik medyczny,
- nauczyciel,
- psycholog szkolny,

- gdy w toku swych czynności zawodowych, służbowych uzna, iż stosowana jest przemoc w rodzinie. Wszczęcie to następuje przez wypełnienie formularza Niebieska Karta – A przez osobę zgłaszającą problem przemocy w rodzinie.

W Augustowie w 2014roku założono 90 Niebieskich Kart, w tym 77 na wniosek Policji, 10 z inicjatywy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, 3 - innych podmiotów. W 2015roku liczba założonych Niebieskich Kart wyniosła 97, z czego inicjatywą Policji było 78, MOPS - 13 Kart a 6 wniosków złożyły inne uprawnione podmioty. Wzrost liczby założonych Niebieskich Kart nie musi prowadzić do wniosku o zwiększeniu skali zjawiska przemocy w rodzinie. Taka zmiana może być skutkiem przełamywania oporów przed informowaniem odpowiednich służb o zjawisku przemocy w rodzinie zarówno przez jej ofiary, jak i świadków. Można domniemywać, że kampanie społeczne przynoszą oczekiwane skutki i wśród mieszkańców Augustowa wzrasta świadomość na temat zjawiska przemocy i dojrzałość do podejmowania pożądaných działań.

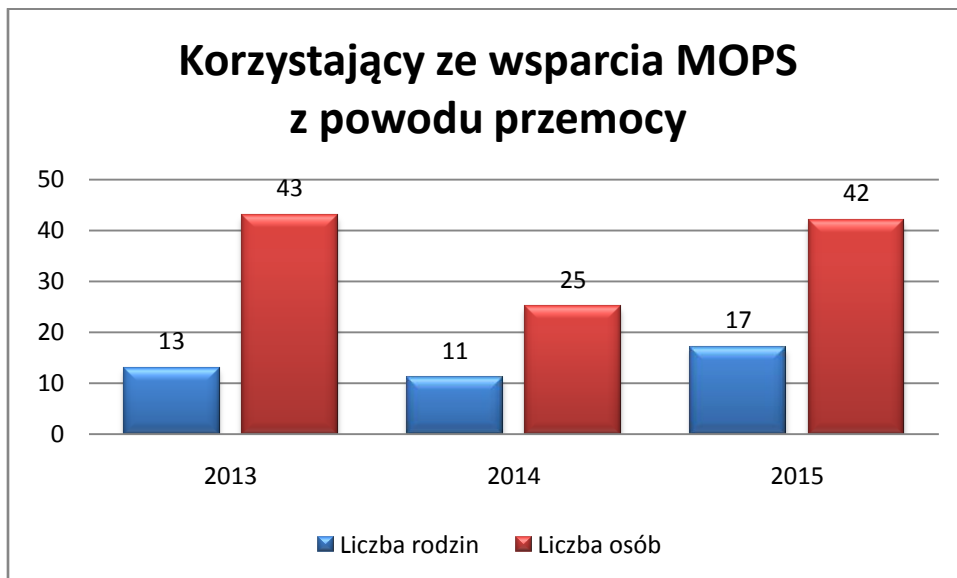
Rysunek 9 Liczba założonych Niebieskich Kart

Źródło: Sprawozdania Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 2014r., 2015r.

Osoby i rodziny doświadczające przemocy korzystają ze wsparcia i pomocy (finansowej lub niepieniężnej) Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Augustowie.

Rysunek 10 Liczba korzystających ze wsparcia MOPS z powodu przemocy

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej gminy Miasta Augustów 2015r., T.Dobko, B.Cituk,

Liczba rodzin i osób korzystających ze wsparcia MOPS z powodu przemocy w rodzinie na przestrzeni lat 2013-2015 ulegała wahaniom: w roku 2013 wsparcie otrzymało 13 rodzin/43 osoby, w roku 2014 było to 11 rodzin/25 osób a w roku 2015 liczba rodzin wzrosła do 17 a osób do 42.

Wsparcie adresowane do osób doświadczających przemocy oferowane przez MOPS opisane zostało powyżej.

Akty przemocy domowej bardzo rzadko są incydem jednorazowym. Przemoc nasila się wraz z upływem czasu - zarówno pod względem intensywności, jak i częstotliwości.

Zapisy Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Miasta Augustowa na lata 2016-2018 pozostają aktualne i należy je konsekwentnie realizować angażując w działania również organizacje pozarządowe, kościelne oraz społeczność lokalną.

Niepełnosprawność

Pojęcie niepełnosprawności nie ma jednej wspólnej definicji. Na potrzeby GSRPS używana jest definicja WHO, wg której do osób niepełnosprawnych zaliczają się osoby z długotrwałą obniżoną sprawnością fizyczną, umysłową, intelektualną lub sensoryczną, która w interakcji z różnymi barierami może ograniczać ich pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równych zasadach z innymi obywatelami.

Dla celów statystycznych używane są pojęcia niepełnosprawności prawnej i biologicznej.

1. Prawna - dotyczy prawnej podstawy kwalifikacji do osób z niepełnosprawnością.;
2. Biologiczna – wynika z subiektywnej deklaracji osoby, że ma ograniczoną zdolność wykonywania czynności podstawowych stosownie do swojego wieku.

Zgodnie z art. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r. (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 ze zmianami) za osobę niepełnosprawną uznaje się osobę, której niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem:

1. O zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności,
2. O całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, lub
3. O niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16 roku życia.

Ustawa o rehabilitacji (...) z dnia 27 sierpnia 1997 r. określa następujące stopnie niepełnosprawności:

1. Znaczny- w odniesieniu do osoby z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolnej do pracy albo zdolnej do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającej, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji;
2. Umiarkowany- w odniesieniu do osoby z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolnej do pracy albo zdolnej do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającej czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych;
3. Lekki- w odniesieniu do osoby z naruszoną sprawnością organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mającej ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Ustawowo wsparcie osobom niepełnosprawnym wpisane jest do zadań samorządu powiatowego. Równolegle do działań na rzecz niepełnosprawnych podejmowanych przez PCPR pomoc osobom niepełnosprawnym niosą członkowie rodziny, sąsiedzi, organizacje pozarządowe i kościelne, ale bardzo ważne jest wsparcie instytucjonalne świadczone przez podmioty samorządowe miasta Augustów.

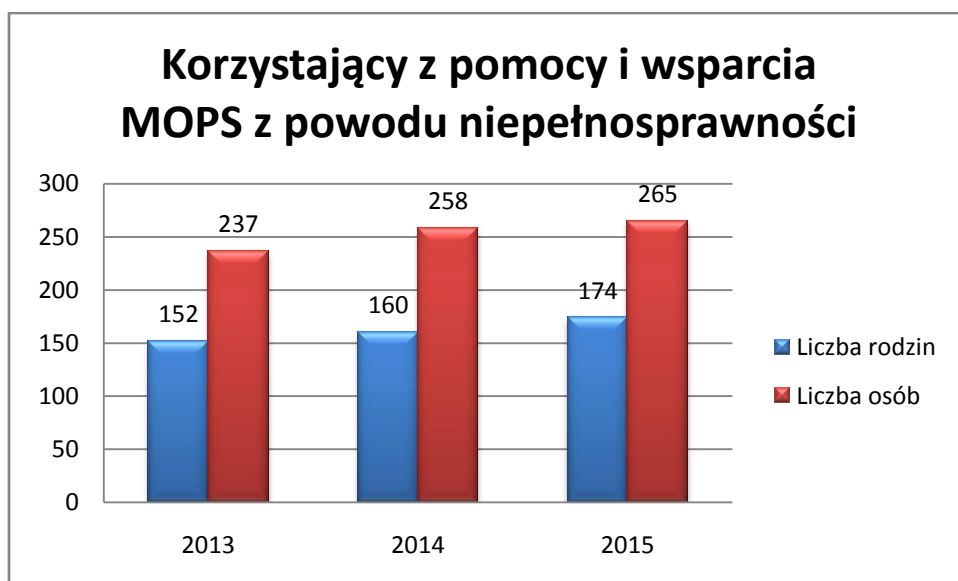
W mieście na rzecz osób niepełnosprawnych działają:

- 1) Placówki oświatowe:
  - a) Przedszkole Samorządowe Nr 3 w Augustowie (z oddziałami integracyjnymi),
  - b) Szkoły podstawowe z oddziałami integracyjnymi: Szkoła Podstawowa nr 2 i Szkoła Podstawowa nr 3,
  - c) Zespół Szkół Specjalnych.

- 2) Zakłady pracy chronionej:
  - a) Produkcyjno – Usługowo – Handlowy Zakład Pracy Chronionej „ATVA”,
  - b) Zakład Usług Wielobranżowych „SENIOR”.

- 3) Podmioty pomocy społecznej w Augustowie:
  - a) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
  - b) Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, upośledzeniem umysłowym,
  - c) Warsztat Terapii Zajęciowej – prowadzony przez Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych WTZ w Augustowie.

- 4) Organizacje pozarządowe i kościelne:
  - a) Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych WTZ w Augustowie,
  - b) Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Społecznej w Augustowie,
  - c) Augustowskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych ASON,
  - d) Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych im. Króla Zygmunta Augusta,
  - e) Polski Związek Niewidomych Koło Terenowe Terenowy Ośrodek Rehabilitacji Niewidomych i Słabowidzących,
  - f) Koło Amazonek,
  - g) Fundacja Pomocy Zdrowiu Harmonia,
  - h) Stowarzyszenie Przyjaciół Środowiskowego Domu Samopomocy „Zielony parasol”

- 5) Domy Pomocy Społecznej:
  - a) DPS dla Dzieci i Młodzieży Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi w Augustowie i Studzienicznej.

Podmioty pomagające osobom niepełnosprawnym prowadzą placówki dziennego wsparcia, świadczą pomoc w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej,

Osoby niepełnosprawne korzystają z różnorodnych form pomocy i wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Skalę korzystania z pomocy MOPS ilustruje poniższy wykres.

Rysunek 11 Liczba korzystających z pomocy MOPS z powodu niepełnosprawności

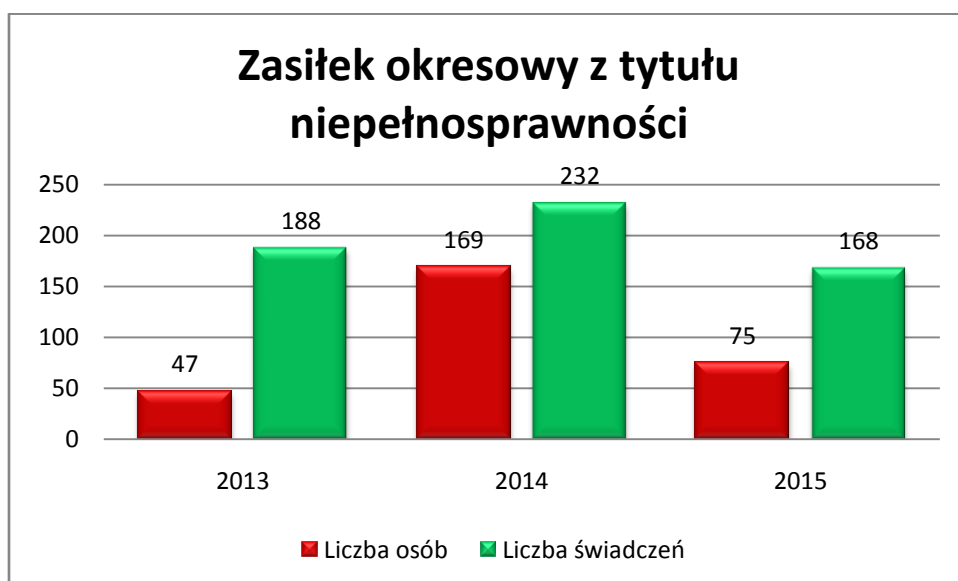

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej miasta Augustów 2015r., T.Dobko, B.Cituk,

Analizując korzystanie z pomocy i wsparcia augustowskiego MOPS przez osoby niepełnosprawne w latach 2013-2015 widać systematyczny choć niewielki przyrost: w 2013 roku z pomocy i wsparcia MOPS skorzystały 152 rodziny, w 2014 r. było ich 160 czyli o 8 więcej a w 2015 r. liczba ta wzrosła do 174. Podobne zmiany zaszły w liczbie osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy i wsparcia MOPS: z 237 w 2013 r. wzrosła do 258 w 2014 r. a w 2015 r. było to 265 osób.

Jedną z form pomocy świadczonej niepełnosprawnym przez MOPS są zasiłki okresowe z tytułu niepełnosprawności. Liczbę korzystających z nich osób i liczbę świadczeń w latach 2013-2015 przedstawia wykres poniżej.

Rysunek 12 Korzystający z pomocy finansowej MOPS z powodu niepełnosprawności

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej miasta Augustów 2015r., T.Dobko, B.Cituk,

Na przestrzeni lat 2013-2015 najczęściej, bo 169 osób niepełnosprawnych skorzystało z zasiłków w 2014 roku, wypłacono wtedy 232 świadczenia. Rok wcześniej i rok później liczba osób niepełnosprawnych otrzymujących zasiłek i liczba świadczeń były mniejsze i wynosiły: w 2013r. 47 osób/188 świadczeń a w 2015r. 75 osób i 168 świadczeń.

Prognoza zmian w obszarach objętych Strategią

W perspektywie do 2025 roku poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia będą zależne od kondycji gospodarki krajowej i europejskiej. Zakłada się, że po okresie obecnej recesji nastąpi poprawa sytuacji ekonomicznej w najbliższych latach, a co za tym idzie zmniejszeniu ulegnie poziom bezrobocia.

Takie perspektywy dotyczą także Augustowa. W 2015 roku władze Augustowa dokonały podziału miasta na dzielnice i status uzdrowiska (znacznie ograniczający rozwój gospodarczy) został zawężony do wyodrębnionej strefy uzdrowskiej. Otwiera to drogę do realizacji inwestycji poza tą strefą i umożliwia rozwój przedsiębiorczości. Dzięki temu realnie rysuje się szansa na nowe miejsca pracy i możliwości znalezienia zatrudnienia przez mieszkańców zainteresowanych podjęciem pracy.

Niemniej jednak szereg osób o statusie bezrobotnych będzie miało utrudniony powrót do pełnej aktywności zawodowej (długotrwale bezrobotni, osoby uzależnione, osoby opuszczające zakłady karne). Wysiłki polityków społecznych winny skoncentrować się w tym okresie na rozwoju form zatrudnienia, jakie stwarza ekonomia społeczna. Rozbudowa tego typu infrastruktury winna przynieść ograniczenie skutków bezrobocia w grupach szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne.

Innowacyjne formy rozwiązywania problemu bezrobocia wymagają prowadzenia aktywnej polityki społecznej nie tylko na szczeblu samorządowym, gminnym, ale też na szczeblu centralnym. Na uwagę zasługuje tu również reforma pomocy społecznej, odejście od pasywnych form udzielania pomocy (świadczenia pieniężne) na rzecz kreowania aktywności u osób bezrobotnych, współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi w rozwiązywaniu tak ważnej i kosztownej kwestii społecznej. Działania o charakterze aktywnej integracji powinny zmierzać w kierunku rozwoju podmiotów ekonomii społecznej, współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami w zakresie przeciwdziałania bezrobociu, prowadzenie działań aktywizujących i prewencyjnych w zakresie aktywnej polityki społecznej.

Jedną z konsekwencji problemu bezrobocia jest ubożenie społeczeństwa prowadzące do znacznego obniżenia poziomu życia rodzin i jednostek. Rozwiązania finansowe wprowadzane ze szczebla krajowego od 2016 roku (program 500+, podniesienie minimalnej płacy krajowej i wynagrodzenia na umowę- zlecenie) dają szansę na dysponowanie przez rodziny większym budżetem domowym. Pozostaje jednak kwestia dotychczasowych złych nawyków pokutujących w gospodarstwach domowych i braku umiejętności gospodarowania środkami na życie. Tutaj nadal aktualna pozostaje potrzeba edukacyjna (często nieuświadomiana przez osoby dotknięte problemem), na którą odpowiedzią może być praca asystenta rodziny, pracownika socjalnego.

Mając na uwadze aktualne tendencje społeczne należy założyć, że do 2025 roku nadal problemem społecznym będzie rozpad rodzin i w konsekwencji obowiązek opieki na dziećmi pozbawionymi

rodzin prawidłowo spełniających swoje funkcje. Kryzys rodziny przekładający się na upośledzenie jej funkcji wychowawczych stawia przed systemem pomocy społecznej zadanie rozwoju pracy socjalnej oraz asystentury rodzin. Wzmacnianie rodziny wraz z rozwojem atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego adresowanych do dzieci i młodzieży winno przełożyć się na ograniczenie rozwoju zachowań patologicznych wśród młodzieży. Analizując problem przemocy w rodzinie wydaje się, że o ile jej poziom nie będzie w najbliższych latach wzrastał, to wraz ze wzrostem świadomości społecznej coraz więcej przypadków przemocy będzie ulegało ujawnieniu. W związku z powyższym instytucje samorządu lokalnego muszą wykazać aktywność w przychodzeniu z pomocą zarówno ofiarom przemocy, jak i -poprzez stosowne programy psychologiczne- jej sprawcom.

Bezradność wynikająca z zaburzenia równowagi systemu rodzinnego, przejawiająca się trudnościami we własnym wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny, często jest przyczyną złego funkcjonowania rodziny. Objawia się to problemami występującymi w pełnieniu ról rodzicielskich i problemami wychowawczymi związanymi z prezentowaniem przez dzieci agresywnych zachowań, łamaniem obyczajów i norm społecznych. Wszelka pomoc w takim przypadku powinna zmierzać do udzielania rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania własnych postaw rodzicielskich. Warunkiem powodzenia jest możliwie jak najwcześniejsze udzielenie pomocy oraz stosowanie działań profilaktyczno-ochronnych. W trosce o harmonijny rozwój dzieci i młodzieży podejmowane powinny być działania pomocowe w formach finansowych i rzeczowych kompensujące braki w zakresie edukacji, kultury, zagospodarowania czasu wolnego oraz potrzeb bytowych. W tego rodzaju działania powinien być wykorzystywany potencjał organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie Augustowa.

Kolejnym zjawiskiem dostrzeganym obecnie i prognozowanym na kolejne lata jest starzenie się społeczeństwa. Według prognoz demograficznych dostępnych na portalu Dziedzina Baza Wiedzy-*Demografia*⁷ w roku 2025 w miastach województwa podlaskiego stan ludności w wieku 15-59 lat zmaleje o 30.241 osób a przybędą 22.432 osoby w wieku 60 i więcej lat. Takiego rodzaju zmiany znajdą swoje odzwierciedlenie także w populacji mieszkańców miasta Augustów. Oznacza to konieczność poszerzenia oferty wsparcia i pomocy seniorom. Duże znaczenie ma podtrzymanie aktywności i samodzielności osób starszych, co wymaga m.in. tworzenia warunków sprzyjających samoorganizacji seniorów. Istotne będzie też kreowanie możliwości edukacyjnych seniorom, by mieli możliwość korzystania z rozwiązań technologicznych pojawiających się wraz z rozwojem nowoczesnych technologii.

---

⁷<http://swaid.stat.gov.pl/>

Analiza SWOT

Analiza SWOT na poziomie ogólnym jest procedurą analityczną pozwalającą na gromadzenie i porządkowanie danych oraz przejrzystą ich prezentację.

Najczęściej jednak analiza SWOT traktowana jest jako narzędzie analizy strategicznej służące do określenia najlepszych kierunków rozwoju badanego obiektu (np: przedsiębiorstwa, projektu, kraju lub dowolnego obszaru, podmiotu) ze względu na cel działania, w wyniku przeprowadzenia badania otoczenia obiektu oraz jego wnętrza poprzez identyfikację wewnętrznych i zewnętrznych czynników wobec obiektu oraz zależności między nimi.

Istotą analizy jest:

1. Identyfikacja czynników które mogą wpływać na funkcjonowanie obiektu oraz posegregowanie ich na cztery grupy:
  - **mocne strony - S (Strengths)** - mocna strona to czynnik wewnętrzny (cecha obiektu), czyli to, co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obiektu,
  - **słabe strony - W (Weaknesses)** - słaba strona to czynnik wewnętrzny (cecha obiektu), czyli to, co stanowi słabość, barierę, wadę obiektu,
  - **szanse - O (Opportunities)** - szansa to czynnik zewnętrzny (cecha otoczenia), czyli to, co stwarza dla analizowanego obiektu szansę korzystnej zmiany,
  - **zagrożenia - T (Threats)** - zagrożenie to czynnik zewnętrzny (cecha otoczenia), czyli to, co stwarza dla obiektu niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.
2. Wskazanie najlepszego rozwiązania, kierunku działań do osiągnięcia celów obiektu przy minimalizacji zagrożeń, ograniczaniu słabych stron oraz wykorzystaniu szans i mocnych stron.⁸

---

⁸ <http://analiza-swot.pl/dowiedz-sie-o-swot/definicje> - data dostępu 26.10.2016r.

Tabela 13 Analiza SWOT gminy Miasto Augustów

S Mocne strony	W Słabe strony
Wykwalifikowana kadra instytucji i organizacji pracujących na rzecz rozwiązywania problemów społecznych	Bierna postawa świadczeniobiorców w rozwiązywaniu problemów życiowych
Współpraca władz samorządowych z instytucjami i organizacjami na rzecz realizacji programów z zakresu pomocy społecznej	Baza lokalowa i sprzętowa MOPS niedostosowana do potrzeb w zakresie satysfakcjonującej obsługi klienta i świadczenia usług
Umiejętność pozyskiwania środków z zewnętrznych źródeł finansowania	Brak infrastruktury, z której mogłyby korzystać organizacje pozarządowe
Samoorganizacja osób dotkniętych tym samym problemem (np. osoby niepełnosprawne, rodzice dzieci niepełnosprawnych, seniorzy)	Nasilanie się zjawiska niedostatecznego wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez rodziców
Doświadczenia w realizacji programów naprawczych i profilaktycznych	Utrzymująca się liczba osób i rodzin wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem
Obiekty uzdrowiskowe z bazą rehabilitacyjną w gminie Miasto Augustów	Brak wiedzy wśród mieszkańców o dostępności informacji o kompetencjach instytucji i organizacji świadczących pomoc w zakresie rozwiązywania problemów społecznych
Budżet obywatelski i inicjatywy lokalne jako formy współdecydowania przez mieszkańców	Niska świadomość i brak gotowości do walki ze swoją chorobą wśród osób z problemem alkoholowym
Augustowska Rada Działalności Pożytku Publicznego	Niewystarczająca infrastruktura do udzielania pomocy osobom bezdomnym
Organizacje pozarządowe aktywne w obszarach pomocy społecznej	Bariery architektoniczne i społeczne utrudniające osobom niepełnosprawnym udział w życiu społecznym
Rada Seniorów	Wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym - starzenie się społeczeństwa
Coraz lepsze warunki do inwestowania i rozwoju przedsiębiorstw na terenie Augustowa	Słabe zainteresowanie mieszkańców ofertami pracy u lokalnych pracodawców
	Brak zaangażowania społeczeństwa w sprawy lokalne

O Szanse	T Zagrożenia
Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania, w tym na rozwiązywanie problemów społecznych (m.in. budżet państwa, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusze Norweskie)	Atrakcyjne oferty i korzystniejsze warunki pracy i płacy w innych miastach, powodujące odpływ z Augustowa ludzi w wieku produkcyjnym (zwłaszcza osób młodych)
Rozwiązania krajowe poprawiające przychody mieszkańców (program 500+, wzrost najniższego wynagrodzenia)	Dostępność ofert pracy w innych krajach i łatwość podróżowania za granicę
Możliwość pozyskiwania 1% podatku przez organizacje pożytku publicznego (OPP)	Niewystarczające finansowanie z budżetu państwa zadań powierzanych z poziomu krajowego samorządom gminnym
Rosnąca aktywność obywateli w przekazywaniu 1% podatku OPP	Niestabilna sytuacja prawna (hamulec rozwoju przedsiębiorstw; zbyt szybkie tempo prac nad przepisami prawa powoduje, że są one niedoskonałe, zawierają luki prawne)
Gotowość placówek i podmiotów aktywnych w rozwiązywaniu problemów społecznych, działających poza terenem M. Augustów, do objęcia opieką mieszkańców Augustowa	Rozwój chorób cywilizacyjnych powodujący wzrost liczby osób niepełnosprawnych, otyłych
Dostępność oferty edukacyjnej podmiotów spoza Gminy Miasto Augustów adresowanej do osób i instytucji zaangażowanych w rozwiązywanie problemów społecznych	Łatwy dostęp do środków odurzających (w tym "dopalaczy"), alkoholu
Sieciowanie i współpraca podmiotów aktywnych w obszarze rozwiązywania problemów społecznych (np. Podlaska Sieć Pozarządowa, Lokalne Grupy Działania, Forum Pracowników Socjalnych, Sieć Wolontariatu)	Przemoc wszechobecna w mediach
Augustów postrzegany jest na zewnątrz jako miejsce przyjazne do mieszkania	Izolacja ludzi, (zwłaszcza młodzieży, spowodowana uzależnieniem od internetu, gier, komputera)

Cele Strategii

Z diagnozy wynikają obszary problemowe, na których powinna skoncentrować się miejska polityka społeczna. Kierunek tej polityce nadawać będzie wizja miasta Augustów opisująca docelową sytuację, do osiągnięcia której ma prowadzić realizacja zapisów Strategii.

Wizja:

Augustów w 2025 roku to miasto przyjazne mieszkańcom: dorośli mają pracę, dzieci i młodzież -zapewnione warunki rozwoju. Mieszkańcy i turyści mają możliwość atrakcyjnego spędzania wspólnie czasu. Augustowianie są wrażliwi na drugiego człowieka, biorą aktywny udział w życiu społecznym, korzystają z przygotowanej infrastruktury przyjaznej osobom niepełnosprawnymi, seniorom. Mieszkańcy czują się bezpiecznie.

Dla zrealizowania Wizji miasta Augustów wypracowano cele strategiczne w pięciu obszarach realizacji Strategii:

Rysunek 13 Obszary tematyczne i cele strategiczne

OBSZAR	•CEL STRATEGICZNY
I. Uzależnienia	•I.1 Zminimalizowanie zjawiska uzależnienia (od alkoholu, narkotyków) wśród mieszkańców Augustowa.
II. Bezrobocie, ubóstwo, bezdomność	•II.1 Zmniejszenie skali zjawiska bezrobocia w Augustowie. •II.2 Zwiększenie motywacji osób bezrobotnych do podjęcia pracy. •II.3 Zmniejszenie liczby osób korzystających z pomocy MOPS z powodu ubóstwa. •II.4 Poprawa warunków świadczenia pomocy osobom bezdomnym.
III. Rodzina i przeciwdziałanie przemocy	•III.1 Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie. •III.2 Poprawa sytuacji dzieci z rodzin wieloproblemowych. •III.3 Poszerzenie możliwości wsparcia rodzin w pełnieniu roli opiekuńczej.
IV. Seniorzy i osoby niepełnosprawne	•IV.1 Zmniejszenie wszelkich barier utrudniających funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w społeczeństwie. •IV.2 Poprawa warunków życia seniorów.
V. Pomoc społeczna	•V.1 Zwiększenie aktywności mieszkańców Augustowa. •V.2 Poprawa warunków funkcjonowania pomocy społecznej w Augustowie.

Kierunki działań i sposób realizacji Strategii

Dla osiągnięcia celów strategicznych wytyczone zostały kierunki działań. Sformułowano je dwutorowo: jako kierunki służące wpieraniu osób/rodzin dotkniętych problemem (WSPIERANIE) i kierunki prowadzące do zapobiegania nowym przypadkom wystąpienia problemu (PROFILAKTYKA). Przy poszczególnych kierunkach zaproponowano działania, które będą stanowić realizację zapisów Strategii i doprowadzą do osiągnięcia postawionych celów.

Obszar I. Uzależnienia

Cel I.1. Zminimalizowanie zjawiska uzależnienia (od alkoholu, narkotyków) wśród mieszkańców Augustowa		
Kierunki	Działania w ramach kierunku	Proponowani realizatorzy działań
<p>Wspieranie: I.1.A Ułatwienie osobom z problemem uzależnień dostępu do specjalistycznego wsparcia</p>	<p>I.1.A.1. Udostępnienie osobom uzależnionym informacji o możliwościach skorzystania ze specjalistycznego wsparcia. I.1.A.2. Motywowanie i kierowanie osób uzależnionych do podjęcia terapii uzależnień. I.1.A.3. Dostosowanie oferty specjalistycznego wsparcia osób uzależnionych do ich potrzeb (charakter wsparcia, liczba podmiotów udzielających wsparcia, dostępność komunikacyjna). I.1.A.4. Prowadzenie kompleksowego wsparcia skierowanego do środowisk, w których występuje problem uzależnienia.</p>	<p>Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Organizacje pozarządowe, Placówki oświatowe, Zespół Interdyscyplinarny, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, Podmioty aktywne w obszarze usług medycznych, różnorodnych form wsparcia specjalistycznego.</p>
<p>Profilaktyka: I.1.B Prowadzenie szeroko rozumianej profilaktyki skierowanej do dorosłych, dzieci i młodzieży.</p>	<p>I.1.B.1. Promowanie zdrowego stylu życia. I.1.B.2. Opracowanie, promocja i realizacja programów profilaktycznych i edukacyjnych skierowanych do rodziców i dzieci, ich rozwijanie i wzbogacanie.</p>	<p>Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Organizacje pozarządowe, Placówki oświatowe, Zespół Interdyscyplinarny, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, Gmina Miasto Augustów</p>

Obszar II. Bezrobocie, ubóstwo, bezdomność

Cel II.1. Zmniejszenie skali zjawiska bezrobocia w Augustowie		
Kierunki	Działania w ramach kierunku	Proponowani realizatorzy działań
<p>Wspieranie:</p> <p>II.1.A. Ułatwianie dostępu do usług sprzyjających podjęciu pracy przez osoby korzystające z pomocy społecznej.</p> <p>II.1.B. Zwiększenie liczby miejsc pracy, w tym również w ramach robót publicznych (organizowanych przez samorząd gminy)</p> <p>II.1.C. Zmniejszanie skutków finansowych bezrobocia</p>	<p>II.1.A.1. Udostępnianie osobom bezrobotnym informacji o możliwościach zdobywania/podnoszenia kwalifikacji i uzyskania zatrudnienia.</p> <p>II.1.C.1. Udzielanie przez MOPS pomocy osobom bezrobotnym, w różnych formach, w tym finansowej.</p>	<p>PUP Augustów Gmina Miasto Augustów, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, Organizacje pozarządowe.</p>
<p>Profilaktyka:</p> <p>II.1.D. Profilaktyka wobec grup społecznych szczególnie narażonych na oddalenie od rynku pracy</p>	<p>II.1.D.1. Aktywizacja zawodowa uczestników Warsztatu Terapii Zająciowej w Augustowie i Środowiskowego Domu Samopomocy w Augustowie.</p> <p>II.1.D.2. Wspieranie uczniów w kreowaniu kariery zawodowej.</p> <p>II.1.D.3. Prowadzenie doradztwa zawodowego dla osób korzystających z pomocy społecznej.</p> <p>II.1.D.4. Upowszechnianie ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechnianie informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach.</p>	<p>Warsztat Terapii Zająciowej w Augustowie, Środowiskowy Dom Samopomocy w Augustowie, Gmina Miasto Augustów (w tym Wydz. Edukacji i Sportu), Powiatowy Urząd Pracy w Augustowie.</p>

Cel II.2. Zwiększenie motywacji osób bezrobotnych do podjęcia pracy		
Kierunki	Działania w ramach kierunku	Proponowani realizatorzy działań
<p>Wspieranie:</p> <p>II.2.A. Prowadzenie działań wynikających z zadań gminy na rzecz aktywizacji bezrobotnych.</p> <p>II.2.B. Wspieranie rozwoju ekonomii społecznej.</p>	<p>II.2.B.1. Aktywizacja osób bezrobotnych korzystających z pomocy społecznej poprzez prace w ramach prac społecznie użytecznych.</p> <p>II.2.B.2. Opracowanie i realizacja projektów służących aktywizacji osób bezrobotnych, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych.</p> <p>II.2.B.3. Współpraca MOPS z podmiotami podejmującymi inicjatywy na rzecz aktywizacji osób bezrobotnych.</p> <p>II.2.B.1. Promocja dobrych praktyk ekonomii społecznej wśród bezrobotnych w ramach pracy socjalnej.</p>	<p>Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, Gmina Miasto Augustów, Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, PUP Augustów, Organizacje pozarządowe.</p>
<p>Profilaktyka:</p> <p>II.2.C. Upowszechnianie aktywnych postaw wśród dzieci z rodzin korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej.</p> <p>II.2.D. Promocja rozwoju ekonomii społecznej.</p>	<p>II.2.D.1 Promocja aktywności zawodowej wśród dzieci uczęszczających do placówek wsparcia dziennego.</p> <p>II.2.D.1 Promocja podmiotów ekonomii społecznej między innymi WTZ, CIS jako formy aktywizacji osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy.</p>	<p>placówki wsparcia dziennego, Gmina Miasto Augustów – współpraca z lokalnym OWES</p>

Cel II.3 Zmniejszenie liczby osób korzystających z pomocy MOPS z powodu ubóstwa		
Kierunki	Działania w ramach kierunku	Proponowani realizatorzy działań
<p>Wspieranie:</p> <p>II.3.A Prowadzenie działań pomocowych dla osób korzystających z pomocy społecznej w usamodzielnianiu się.</p>	<p>II.3.A.1 Pomoc osobom korzystającym z pomocy w uzyskaniu kwalifikacji umożliwiających podjęcie zatrudnienia.</p> <p>II.3.A.2 Doradztwo w zakresie racjonalnego gospodarowania budżetem domowym.</p>	<p>Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, Organizacje pozarządowe</p>
<p>Profilaktyka:</p> <p>II.3.B Prowadzenie szeroko rozumianej informacji dotyczącej aktywizacji osób bezrobotnych oraz informacji dotyczących ofert pracy.</p>	<p>II.3.B.1 Udostępnianie informacji o aktualnych ofertach pracy w różnorodnych środkach przekazu.</p>	<p>PUP, Gmina Miasto Augustów, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie</p>

Cel II.4 Poprawa warunków świadczenia pomocy osobom bezdomnym		
Kierunki	Działania w ramach kierunku	Proponowani realizatorzy działań
<p>Wspieranie:</p> <p>II.4.A Poszerzenie zakresu i możliwości korzystania ze wsparcia instytucji zewnętrznych przez osoby bezdomne i zagrożone bezdomnością.</p> <p>II.4.B Poprawa warunków świadczenia pomocy osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością.</p> <p>II.4.C Ułatwienie dostępu osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością do specjalistycznego wsparcia.</p> <p>II.4.D Poszerzenie możliwości korzystania przez osoby bezdomne i zagrożone bezdomnością z lokali socjalnych.</p> <p>II.4.E Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością.</p>	<p>II.4.A.1 Nawiązanie współpracy z placówkami działającymi na rzecz osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością spoza miasta Augustów w celu udostępnienia ich usług bezdomnym z Augustowa.</p> <p>II.4.B.1 Utworzenie podstawowej bazy umożliwiającej skuteczną pomoc osobom bezdomnym, szczególnie w formie ogrzewalni, która umożliwi interwencyjny, bezpieczny pobyt w okresie jesienno – zimowym.</p> <p>II.4.C.1 Prowadzenie specjalistycznego wsparcia skierowanego do osób/rodzin zagrożonych utratą lokalu mieszkalnego, w tym prowadzącego do aktywizacji społecznej i zawodowej.</p> <p>II.4.C.2 Wzmacnianie lokalnej infrastruktury doradczej i terapeutycznej dla osób i rodzin z problemami i trudnościami życiowymi prowadzącymi do wykluczenia społecznego.</p> <p>II.4.D.1 Kwalifikowanie i udostępnianie osobom bezdomnym lokali socjalnych z zasobów miasta.</p> <p>II.4.E.1 Realizacja programów wychodzenia z bezdomności.</p>	<p>Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, Organizacje pozarządowe.</p>

Cel II.4 Poprawa warunków świadczenia pomocy osobom bezdomnym		
Kierunki	Działania w ramach kierunku	Proponowani realizatorzy działań
<p>Profilaktyka:</p> <p>II.4.F Praca socjalna na rzecz ograniczenia zjawiska bezdomności, zatrzymanie jak najdłużej w miejscu zamieszkania osoby zagrożonej bezdomnością.</p> <p>II.4.G Stworzenie infrastruktury służącej przeciwdziałaniu bezdomności.</p>	<p>II.4.F.1 Przeciwdziałanie trudnym sytuacjom grożącym utratą prawa do lokalu.</p> <p>II.4.F.2 Podejmowanie interwencji na rzecz osób zagrożonych utratą lokalu,</p> <p>II.4.F.3 Prowadzenie skoordynowanych działań mających na celu utrzymanie w miejscu zamieszkania osoby zagrożonej bezdomnością.</p> <p>II.4.F.4 Udzielanie porad prawnych i doradztwa socjalnego dla osób o niskiej zaradności życiowej zagrożonych bezdomnością.</p> <p>II.4.F.5 Współpraca z podmiotami realizującymi projekty aktywizujące osoby młode, w szczególności ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym, młodzieży pozostającej poza sferą zatrudnienia i sferą edukacji tzw. grupy NEET.</p> <p>II.4.G.1 Tworzenie klimatu służącego budowaniu zrozumienia wobec osób/rodzin problemowych i uzyskiwaniu aprobaty społecznej dla udzielania im wsparcia.</p>	<p>Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, Gmina Miasto Augustów, Organizacje pozarządowe.</p>

Obszar III. Rodzina i przeciwdziałanie przemocy

Cel III.1 Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie		
Kierunki	Działania w ramach kierunku	Proponowani realizatorzy działań
<p>Wspieranie:</p> <p>III.1.A Ułatwienie dostępu do kompleksowego wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.</p> <p>III.1.B Zwiększenie dostępności do poradnictwa specjalistycznego.</p>	<p>III.1.A.1 Zwiększenie liczby punktów świadczących bezpłatną pomoc psychologiczną i prawną, usługi mediatora.</p> <p>III.1.A.2 Tworzenie grup wsparcia dla osób doznających przemocy.</p> <p>III.1.A.3 Pomoc w podnoszeniu kwalifikacji osób zaangażowanych w rozwiązywanie problemów w zakresie pomocy osobom doznającym przemocy.</p> <p>III.1.A.4 Prowadzenie grup socjoterapeutycznych, terapeutycznych dla dzieci i młodzieży dotkniętych przemocą w domu.</p> <p>III.1.A.5 Pomoc ofiarom przemocy w nawiązaniu kontaktu ze specjalistycznymi Ośrodkami dla Ofiar Przemocy w Rodzinie.</p> <p>III.1.A.6 Prowadzenie grup terapeutycznych, grup wsparcia i grup edukacyjnych wspierających ofiary przemocy.</p> <p>III.1.A.7 Pomoc dzieciom w związku z występowaniem przemocy w rodzinie.</p> <p>III.1.A.8 Wzbudzanie wrażliwości społeczeństwa na problem przemocy: zachęcanie do przełamania lęku blokującego przed informowaniem odpowiednich służb o zjawisku przemocy (doświadczanym, obserwowanym).</p> <p>III.1.B.1 Udzielanie poradnictwa prawnego i psychologicznego, konsultacji dla par, mediacji, prowadzenie terapii np. poprzez prowadzenie punktu pomocy ofiarom przemocy.</p>	<p>Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, Gmina Miasto Augustów, Zespół Interdyscyplinarny, Komenda Powiatowa Policji, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Augustowie, placówki oświatowe, Organizacje pozarządowe, Podmioty aktywne w obszarze usług medycznych, różnorodnych form wsparcia specjalistycznego.</p>

Cel III.1 Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie		
Kierunki	Działania w ramach kierunku	Proponowani realizatorzy działań
<p>Profilaktyka: III.1.C Prowadzenie działań na rzecz zaniechania różnorodnych form przemocy.</p>	<p>III.1.C.1 Objęcie wszystkich uczniów w szkołach pomocą w formie zajęć profilaktycznych.</p> <p>III.1.C.2 Prowadzenie grup socjoterapeutycznych, terapeutycznych dla dzieci i młodzieży dotkniętych przemocą rówieśniczą.</p> <p>III.1.C.3 Prowadzenie działań profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży ze środowisk szczególnie zagrożonych, uczęszczających do placówek wsparcia dziennego.</p> <p>III.1.C.4 Upowszechnianie informacji o placówkach pomocowych i programach profilaktycznych realizowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.</p> <p>III.1.C.5 Informowanie społeczeństwa lokalnego o możliwościach korzystania z pomocy specjalistów.</p> <p>III.1.C.6 Udostępnienie pomocy specjalistycznej, której celem jest rozwiązywanie trudnych sytuacji w rodzinie bez zastosowania różnych form agresji.</p> <p>III.1.C.7 Prowadzenie szeroko rozumianej profilaktyki zachowań agresywnych wśród dzieci i młodzieży, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk zagrożonych występowaniem przemocy.</p> <p>III.1.C.8 Budowanie wrażliwości społeczeństwa na zjawisko występowania przemocy w otoczeniu.</p>	<p>Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, Zespół Interdyscyplinarny Gminy Miasta Augustów, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Augustowie, Gmina Miasto Augustów, Komenda Powiatowa Policji, Placówki oświatowe, Ochotniczy Hufiec Pracy Organizacje pozarządowe, Podmioty aktywne w obszarze usług medycznych, różnorodnych form wsparcia specjalistycznego.</p>

Cel III.2 Poprawa sytuacji dzieci z rodzin wieloproblemowych		
Kierunki	Działania w ramach kierunku	Proponowani realizatorzy działań
<p>Wspieranie:</p> <p>III.2.A Zintegrowany system działań na rzecz poprawy sytuacji dzieci z rodzin wieloproblemowych.</p>	<p>III.2.A.1 Utworzenie placówki socjoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży.</p> <p>III.2.A.2 Rozwijanie działalności placówek wsparcia dziennego funkcjonujących na terenie miasta Augustowa.</p> <p>III.2.A.3 Udostępnienie wsparcia specjalistycznego dzieciom z rodzin wieloproblemowych.</p> <p>III.2.A.4 Wyrównywanie szans edukacyjnych, rozwojowych dzieciom z rodzin wieloproblemowych.</p> <p>III.2.A.5 Rozwój form wsparcia skierowanego do dzieci i młodzieży np. wychowawcy podwórkowego</p>	<p>Gmina Miasto Augustów, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, Ochotniczy Hufiec Pracy, Organizacje pozarządowe.</p>
<p>Profilaktyka:</p> <p>III.2.B Promocja właściwych wzorców rodziny oraz pełnienia ról w rodzinie.</p> <p>III.2.C Ułatwienie dostępu do pomocy psychologicznej – pedagogicznej dzieciom z rodzin wieloproblemowych.</p>	<p>III.2.B.1 Praca środowiskowa promująca właściwe wzorce rodziny.</p> <p>III.2. C.1 Rozwijanie systemu wsparcia dla rodziny (lub jej poszczególnych członków) zróżnicowanego ze względu na różnorodność problemów i potrzeb społecznych.</p>	<p>Gmina Miasto Augustów, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, Organizacje pozarządowe.</p>

Cel III.3 Poszerzenie możliwości wsparcia rodzin w pełnieniu roli opiekuńczej		
Kierunki	Działania w ramach kierunku	Proponowani realizatorzy działań
<p>Wspieranie: III.3.A Prowadzenie różnorodnych form pracy z rodziną, w tym rozwój asystentury rodziny.</p>	<p>III.3.A.1 Organizacja Klubu Rodzica zajmującego się wspieraniem rodzin w pełnieniu roli opiekuńczej. III.3.A.2 Pomoc specjalistyczna dla rodzin mających trudności w prawidłowym pełnieniu roli opiekuńczej. III.3.A.3 Tworzenie miejsc spotkań dla rodziców. III.3.A.4 Tworzenie grup wsparcia dla rodziców przy zastosowaniu zasady pomocniczości. III.3.A.5 Pomoc rodzinom posiadającym trudności we właściwym sprawowaniu opieki nad dziećmi w formie pracy socjalnej, asystentury rodziny, placówki wsparcia dziennego oraz specjalistycznego poradnictwa.</p>	<p>Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, Gmina Miasto Augustów, Organizacje pozarządowe, Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne</p>
<p>Profilaktyka: III.3.B Wspieranie rodzin zagrożonych kryzysem.</p>	<p>III.3.B.1 Prowadzenie kampanii informacyjnych dla rodzin, na rzecz prawidłowego pełnienia roli opiekuńczej, Organizacja Klubu Rodzica zajmującego się wspieraniem rodzin w pełnieniu roli opiekuńczej. III.3.B.2 Pomoc specjalistyczna dla rodzin napotykających pierwsze trudności w prawidłowym pełnieniu roli opiekuńczej. III.3.B.3 Tworzenie miejsc spotkań dla rodziców. III.3.B.4 Tworzenie grup wsparcia dla rodziców przy zastosowaniu zasady pomocniczości. III.3.B.5 Monitorowanie rodzin zagrożonych kryzysem przez pracowników socjalnych, asystentów rodziny i pedagogów szkolnych. III.3.B.6 Dostęp do pomocy specjalistycznej w celu rozwiązania trudnych sytuacji, poradnictwa.</p>	<p>Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, Gmina Miasto Augustów, Organizacje pozarządowe, Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne</p>

Obszar IV. Seniorzy i osoby niepełnosprawne

Cel IV.1 Zmniejszenie wszelkich barier utrudniających funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w społeczeństwie		
Kierunki	Działania w ramach kierunku	Proponowani Realizatorzy działań
<p>Wspieranie: IV.1.A.1 Wspieranie inicjatyw mających na celu niwelowanie trudności w funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych.</p>	<p>IV.1.A.2 Zmiana postaw społeczności lokalnej wobec niepełnosprawności, kształtowanie postaw sprzyjających integracji społecznej osób z niepełnosprawnością.</p> <p>IV.1.A.3 Organizowanie i prowadzenie szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia celem aktywizacji osób niepełnosprawnych.</p> <p>IV.1.A.4 Organizowanie i prowadzenie szkoleń, kursów i warsztatów dla członków rodzin osób niepełnosprawnych, opiekunów, kadry i wolontariuszy bezpośrednio zaangażowanych w proces rehabilitacji zawodowej lub społecznej osób niepełnosprawnych.</p> <p>IV.1.A.5 Prowadzenie poradnictwa psychologicznego, prawnego.</p> <p>IV.1.A.6 Organizowanie lokalnych, regionalnych i ogólnopolskich imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych dla osób niepełnosprawnych wspierających ich aktywność w tych dziedzinach.</p> <p>IV.1.A.7 Promowanie aktywności i twórczości osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia społecznego i zawodowego.</p> <p>IV.1.A.8 Prowadzenie kampanii informacyjnych na rzecz integracji osób niepełnosprawnych i przeciwdziałaniu ich dyskryminacji.</p> <p>IV.1.A.9 Utworzenie mieszkania chronionego dla osób niepełnosprawnych.</p>	<p>Gmina Miasto Augustów, Organizacje pozarządowe</p>

Cel IV.1 Zmniejszenie wszelkich barier utrudniających funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w społeczeństwie		
Kierunki	Działania w ramach kierunku	Proponowani Realizatorzy działań
<p>Profilaktyka: IV.1.B Budowanie świadomości lokalnego społeczeństwa o obecności osób z niepełnosprawnościami, barierach, z którymi borykają się osoby z niepełnosprawnościami i ich potrzebach.</p>	<p>IV.1.B.1 Edukacja społeczeństwa w zakresie zachowania się wobec osób niepełnosprawnych. IV.1.B.2 Szkolenia pracowników instytucji publicznych w zakresie obsługi osób z różnymi niepełnosprawnościami. IV.1.B.3 Kształtowanie świadomości potrzeb i ograniczeń osób z niepełnosprawnością wśród projektantów i zlecających inwestycje publiczne. IV.1.B.4 Konsultowanie rozwiązań w obiektach użyteczności publicznej ze środowiskiem osób niepełnosprawnych. IV.1.B.5 Realizacja w nowych lub remontowanych obiektach użyteczności publicznej i przestrzeni publicznej rozwiązań przyjaznych osobom z niepełnosprawnością.</p>	<p>Organizacje pozarządowe, Gmina Miasto Augustów</p>

Cel IV.2 Poprawa warunków życia seniorów		
Kierunki	Działania w ramach kierunku	Proponowani Realizatorzy działań
<p>Wspieranie:</p> <p>IV.2.A Stworzenie warunków do inicjowania i rozwijania różnorodnych form wsparcia dla osób starszych.</p> <p>IV.2.B Ułatwienie seniorom dostępu do dóbr kultury.</p>	<p>IV.2.A.1 Realizacja działań na rzecz zdrowego żywienia starszych osób.</p> <p>IV.2.A.2 Tworzenie miejskich przestrzeni, rozwiązań architektonicznych i komunikacyjnych przyjaznym seniorom.</p> <p>IV.2.A.3 Doskonalenie systemu świadczenia usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych dla seniorów.</p> <p>IV.2.A.4 Wprowadzenie usług opiekuńczych w formie „pomocy sąsiedzkiej”.</p> <p>IV.2.A.5 Bezpłatna pomoc prawna i psychologiczna.</p> <p>IV.2.A.6 Organizacja działań o tematyce prozdrowotnej.</p> <p>IV.2.A.7 Utworzenie placówki wsparcia dziennego dla osób starszych.</p> <p>IV.2.A.8 Utworzenie mieszkania chronionego dla osób starszych.</p> <p>IV.2.A.9 Utworzenie Klubu Seniora, w którym odbywałyby się zajęcia dla seniorów.</p> <p>IV.2.B.1 Dostosowanie oferty biblioteki do potrzeb seniorów (np. wyposażenie w książki z dużą czcionką, audiobooki, komputery z dużą klawiaturą do korzystania przez seniorów).</p>	<p>Usługodawcy, Organizacje pozarządowe, Rada Seniorów, Gmina Miasto Augustów, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie</p>

Cel IV.2 Poprawa warunków życia seniorów		
Kierunki	Działania w ramach kierunku	Proponowani Realizatorzy działań
<p>Profilaktyka: IV.2.C Tworzenie warunków uczestnictwa osób w podeszłym wieku w kulturze, wypoczynku, spotkaniach, szkoleniach w celu aktywizacji i rozwoju zainteresowań.</p>	<p>IV.2.C.1 Upowszechnianie informacji o ofercie i możliwościach wsparcia dedykowanych seniorom (w tym Poradnik Seniora).</p> <p>IV.2.C.2 Aktywizacja rodziny i środowiska sąsiedzkiego na rzecz zaspokajania niezbędnych potrzeb osób starszych.</p> <p>IV.2.C.3 Organizowanie i promowanie wolontariatu na rzecz osób starszych.</p> <p>IV.2.C.4 Rozwijanie wolontariatu rówieśniczego tj. seniorzy dla seniorów.</p> <p>IV.2.C.5 Wspieranie aktywności seniorów.</p> <p>IV.2.C.6 Zapobieganie wykluczeniu społecznemu seniorów poprzez aktywizację społeczną.</p> <p>IV.2.C.7 Popularyzowanie wśród osób starszych wiedzy na temat nowych technologii komunikacyjnych.</p> <p>IV.2.C.8 Rozwijanie systemu ulg i zniżek dla seniorów (np. Karta Seniora).</p>	<p>Usługodawcy, Organizacje pozarządowe, Rada Seniorów, Gmina Miasto Augustów, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie</p>

Obszar V. Pomoc społeczna

Cel V.1 Zwiększenie aktywności mieszkańców Augustowa		
Kierunki	Działania w ramach kierunku	Proponowani Realizatorzy działań
<p>Wspieranie:</p> <p>V.1.A Budowa świadomości społecznej i obywatelskiej mieszkańców, otwartość instytucji publicznych na potrzeby środowiska lokalnego, partnerstwo w realizacji zadań.</p>	<p>V.1.A.1 Kreowanie przestrzeni i tworzenie warunków sprzyjających aktywności obywatelskiej (budżet obywatelski, konsultacje społeczne, inicjatywa obywatelska, inicjatywa lokalna, miejsce na spotkania i działania organizacji pozarządowych, i in.).</p> <p>V.1.A.2 Informowanie mieszkańców o możliwościach wpływania na warunki życia i funkcjonowania gminy jako wspólnoty mieszkańców.</p> <p>V.1.A.3 Powierzenie i wspieranie zadań ze sfery publicznej do realizacji przez organizacje pozarządowe (wyłaniane zgodnie z obowiązującym prawem).</p> <p>V.1.A.4 Prowadzenie kampanii zachęcających do przekazywania 1% podatku na lokalne organizacje OPP.</p>	<p>Gmina Miasto Augustów, Rada Miejska w Augustowie, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie</p>
<p>Profilaktyka:</p> <p>V.1.B Informowanie mieszkańców i konsultowanie z nimi działań mających wpływ na ich życie.</p> <p>V.1.C Promocja aktywnych postaw mieszkańców.</p>	<p>V.1.B.1 Identyfikacja dobrych praktyk w zakresie aktywizowania mieszkańców, wdrażanie ich w Mieście Augustów.</p> <p>V.1.C.1 Promowanie aktywnych postaw mieszkańców oraz ich grup formalnych i nieformalnych (np. przez nagradzanie, dofinansowanie podejmowanych inicjatyw).</p>	<p>Gmina Miasta Augustów, Rada Miejska w Augustowie, Organizacje pozarządowe.</p>

Cel V.2 Poprawa warunków funkcjonowania pomocy społecznej w Augustowie		
Kierunki	Działania w ramach kierunku	Proponowani Realizatorzy działań
<p>Wspieranie: V.2.A Poprawa warunków do realizacji zadań ustawowych przez MOPS w Augustowie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lokalowych • finansowych • kadrowych • sprzętowych 	<p>V.2.A.1 Zabezpieczenie odpowiednich warunków do realizacji zadań w obszarze pomocy społecznej Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Augustowie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zagwarantowany potencjał finansowy umożliwiający realizację zadań, elastyczny na ciągły wzrost zadań realizowanych przez Ośrodek, • potencjał techniczny umożliwiający realizację zadań, budynek dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością, stworzenie miejsca do rozmów indywidualnych pracowników socjalnych z klientami, zasoby (wyposażenie) umożliwiające prowadzenia pracy w środowiskach, w tym odpowiedni transport, • zapewnienie odpowiedniego potencjału kadrowego rozumianego jako liczba pracowników adekwatna do realizacji zadań oraz zabezpieczenie odpowiednich warunków pracy, a także możliwości rozwoju zawodowego. <p>V.2.A.2 Realizacja lokalnych programów uwzględniających potrzeby mieszkańców.</p> <p>V.2.A.3 Umożliwienie prowadzenia działań skierowanych do mieszkańców Augustowa w związku z trudną sytuacją życiową, w szczególności mieszkań chronionych, placówki wsparcia dziennego dla osób starszych, specjalistycznej placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego.</p>	<p>Gmina Miasto Augustów</p>

Cel V.2 Poprawa warunków funkcjonowania pomocy społecznej w Augustowie		
Kierunki	Działania w ramach kierunku	Proponowani Realizatorzy działań
<p>Profilaktyka:</p> <p>V.2.B Monitorowanie sytuacji społecznej w zakresie przewidzianym ustawą o pomocy społecznej i reagowanie zgodnie z potrzebami;</p> <p>V.2.C Efektywne korzystanie przez MOPS w Augustowie z posiadanych zasobów</p> <p>V.2.D Rozwój zawodowy pracowników MOPS</p>	<p>V.2.B.1 Podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych, projektów socjalnych skierowanych do mieszkańców Augustowa.</p> <p>V.2.C.1 Dbałość o posiadane zasoby kadrowe i materialne, w tym doskonalenie i aktualizacja kwalifikacji kadry kierowniczej i pracowników MOPS.</p>	<p>Gmina Miasto Augustów, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie, Podmioty zajmujące się podnoszeniem kwalifikacji kadry i pracowników pomocy społecznej</p>

Ramy finansowe Strategii

Ze względu na długookresowy charakter Strategii nie jest możliwe wiarygodne określenie nakładów finansowych potrzebnych na realizację zapisanych w niej celów.

Szacunki kosztów będą opracowane na etapie przygotowania krótkoterminowych planów operacyjnych z uwzględnieniem sposobu planowania środków w budżecie gminy (budżetowanie wg zasad obowiązujących obecnie lub innych, obowiązujących w przyszłości, np. budżet zadaniowy). Wśród zapisanych w Strategii kierunków niezbędnych działań są także takie, które obejmują poprawę infrastruktury niezbędnej do realizacji zadań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych. W zależności od przyjętych rozwiązań (adaptacja obiektu, budowa nowego, remont, przebudowa, itp.) nie sposób określić na obecnym etapie kosztów takich przedsięwzięć.

Kierunki działań ujęte w Strategii wpisują się w zadania samorządu gminy stąd podstawowym źródłem finansowania realizacji Strategii powinien być budżet gminy.

Spójność Strategii z programami krajowymi stwarza możliwość skorzystania przez samorząd miasta Augustów i organizacje pozarządowe ze środków budżetu państwa przeznaczonych na realizację tychże programów (m.in. środki Narodowego Funduszu Zdrowia, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Rządowego Programu Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020 (ASOS), Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020).

Kolejnym dostępnym źródłem finansowania są fundusze pozyskane przez Polskę z Unii Europejskiej, zwłaszcza Europejski Fundusz Społeczny dostępny w perspektywie finansowej do 2020 roku w Regionalnym Programie Operacyjnym Woj. Podlaskiego i Programie Operacyjnym Wiedza, Edukacja, Rozwój.

W 2016r. trwają jeszcze prace nad kształtem programu finansowanego w ramach Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2014-2021. Jego wersja robocza uwzględnia finansowanie projektów także w dziedzinach ujętych w niniejszym dokumencie Strategii:

- Dzieci i młodzież zagrożone ryzykiem (8 Obszar Programowy)
- Rozwój lokalny i zmniejszenie ubóstwa (10 Obszar Programowy)

➤ Społeczeństwo Obywatelskie - (15 Obszar Programowy)

Fundusze na realizację Strategii będą też pochodziły ze środków posiadanych przez organizacje pozarządowe: podejmują one i samodzielnie finansują działania statutowe, które wpisują się w kierunki Strategii, a pozyskując środki z zewnętrznych źródeł wnoszą wymagany wkład własny.

Zarządzanie realizacją Strategii

W Art.110 Ustawy o pomocy społecznej jest zapis: Ośrodek pomocy społecznej koordynuje realizację strategii, o której mowa w art. 17 ust. 1 pkt 1.

Oznacza to, że Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Augustowie z mocy ustawy realizować będzie zadanie koordynowania wdrażania zapisów Strategii.

Zapisy Strategii znacznie wykraczają poza ramy decyzyjne znajdujące się w kompetencjach MOPS, dlatego nad wdrażaniem zapisów Strategii czuwać będzie Zespół Ekspertów powołany Zarządzeniem Burmistrza. Tworzyć go będą przedstawiciele podmiotów przewidzianych w dokumencie jako realizatorzy działań. Przedstawicielami podmiotów w Zespole Ekspertów powinny być osoby decyzyjne.

Zespół Ekspertów opracowuje 3-letnie Szczegółowe Plany Wdrażania Strategii, przedstawia je Komisji Społeczno - Oświatowej Rady Miasta Augustów, monitoruje ich realizację, przygotowuje plany finansowe związane z realizacją Strategii i wnosi o ich uwzględnienie w budżecie miasta.

Spotkania Zespołu Ekspertów powinny odbywać się przynajmniej dwa razy w roku: w II kwartale po sporządzeniu sprawozdawczości za rok poprzedni w celu podsumowania działań w roku minionym i w III kwartale roku, by ustalić priorytety na kolejny rok i wynikające z nich potrzeby złożyć do projektu budżetu miasta.

Realizacja procesów programowania i wdrażania lokalnych programów dotyczących polityki społecznej oparta będzie na zasadach tzw. wielostronnej koordynacji oraz zarządzania wielopoziomowego, przez aktywne współdziałanie różnych podmiotów administracji publicznej i pozostałych podmiotów życia społecznego.

Po 5 latach wdrażania strategii powinna nastąpić jej ewaluacja śródkresowa i aktualizacja na podstawie wyników ewaluacji i diagnozy problemów.

Wskaźniki realizacji działań

Cel I.1. Zminimalizowanie zjawiska uzależnienia (od alkoholu, narkotyków) wśród mieszkańców Augustowa		
Kierunki	Wskaźniki realizacji działania	Tendencja zmian
Wspieranie: I.1.A Ułatwienie osobom z problemem uzależnień dostępu do specjalistycznego wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> Liczba placówek oferujących specjalistyczne wsparcie osobom uzależnionym. Liczba osób korzystających ze specjalistycznego wsparcia. 	adekwatna do potrzeb rosnąca
Profilaktyka: I.1.B Prowadzenie szeroko rozumianej profilaktyki skierowanej do dorosłych, dzieci i młodzieży	<ul style="list-style-type: none"> Liczba przedsięwzięć o charakterze profilaktycznym. Liczba uczestników działań profilaktycznych z różnych grup wiekowych. 	rosnąca rosnąca

Cel II.1. Zmniejszenie skali zjawiska bezrobocia w Augustowie		
Kierunki	Wskaźniki realizacji działania	Tendencja zmian
Wspieranie: II.1.A. Ułatwienie dostępu do usług sprzyjających podjęciu pracy przez osoby korzystające z pomocy społecznej. II.1.B. Zwiększenie liczby miejsc pracy, w tym również w ramach robót publicznych (organizowanych przez samorząd gminy) II.1.C. Zmniejszanie skutków finansowych bezrobocia	<ul style="list-style-type: none"> Liczba dostępnych usług sprzyjających podjęciu pracy przez osoby korzystające z pomocy społecznej. Liczba ofert pracy w PUP. Liczba osób/rodzin, które wyszły z systemu pomocy społecznej i usamodzielnily się. 	adekwatna do potrzeb rosnąca rosnąca
Profilaktyka: II.1.D. Profilaktyka wobec grup społecznych szczególnie narażonych na oddalenie od rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> Liczba przedsięwzięć profilaktycznych. Liczba osób objętych profilaktyką. 	rosnąca adekwatna do potrzeb

Cel II.2. Zwiększenie motywacji osób bezrobotnych do podjęcia pracy		
Kierunki	Wskaźniki realizacji działania	Tendencja zmian
Wspieranie: II.2.A. Prowadzenie działań wynikających z zadań gminy na rzecz aktywizacji bezrobotnych. II.2.B. Wspieranie rozwoju ekonomii społecznej	<ul style="list-style-type: none"> Liczba podmiotów, z którymi MOPS podjął współpracę mającą na celu aktywizację osób bezrobotnych. Liczba odbiorców działań aktywizujących. Liczba podmiotów ekonomii społecznej, które uzyskały wsparcie. 	adekwatna do potrzeb rosnąca rosnąca
Profilaktyka: II.2.C. Upowszechnianie aktywnych postaw wśród dzieci z rodzin korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej II.2.D. Promocja rozwoju ekonomii społecznej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba przedsięwzięć służących upowszechnianiu aktywnych postaw wśród dzieci z rodzin korzystających z pomocy społecznej. Liczba dzieci uczestniczących w przedsięwzięciach na rzecz upowszechniania aktywnych postaw. Liczba wydarzeń promujących ekonomię społeczną. 	rosnąca rosnąca rosnąca

Cel II.3 Zmniejszenie liczby osób korzystających z pomocy MOPS z powodu ubóstwa		
Kierunki	Wskaźniki realizacji działania	Tendencja zmian
Wspieranie: II.3.A Prowadzenie działań pomocowych dla osób korzystających z pomocy społecznej w usamodzielnianiu się	<ul style="list-style-type: none"> Liczba działań pomocowych. Liczba osób objętych działaniami pomocowymi. 	adekwatna do potrzeb rosnąca
Profilaktyka: II.3.B Prowadzenie szeroko rozumianej informacji dotyczącej aktywizacji osób bezrobotnych oraz informacji dotyczących ofert pracy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba kanałów dystrybucji informacji. 	rosnąca

Cel II.4 Poprawa warunków świadczenia pomocy osobom bezdomnym		
Kierunki	Wskaźniki realizacji działania	Tendencja zmian
<p>Wspieranie:</p> <p>II.4.A Poszerzenie zakresu i możliwości korzystania ze wsparcia instytucji zewnętrznych przez osoby bezdomne i zagrożone bezdomnością.</p> <p>II.4.B Poprawa warunków świadczenia pomocy osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością.</p> <p>II.4.C Ułatwienie dostępu osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością do specjalistycznego wsparcia.</p> <p>II.4.D Poszerzenie możliwości korzystania przez osoby bezdomne i zagrożone bezdomnością z lokali socjalnych.</p> <p>II.4.E Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba oferowanych form wsparcia. • Liczba osób, do których adresowane są formy wsparcia. • Liczba miejsc, w których nastąpiła poprawa warunków świadczenia pomocy osobom bezdomnym. • Liczba udostępnionych lokali socjalnych w stosunku do potrzeb. • Liczba osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością objętych aktywizacją społeczną i zawodową. 	<p>rosnąca rosnąca</p> <p>adekwatna do potrzeb</p> <p>adekwatna do potrzeb</p> <p>adekwatna do potrzeb</p>
<p>Profilaktyka:</p> <p>II.4.F Praca socjalna na rzecz ograniczenia zjawiska bezdomności, zatrzymanie jak najdłużej w miejscu zamieszkania osoby zagrożonej bezdomnością.</p> <p>II.4.G Stworzenie infrastruktury służącej przeciwdziałaniu bezdomności</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób/rodzin objętych pracą socjalną. • Liczba osób/rodzin, które udało się ustrzec przed bezdomnością. • Liczba miejsc dostępnych osobom zagrożonym bezdomnością. 	<p>adekwatna do potrzeb rosnąca</p> <p>adekwatna do potrzeb</p>

Cel III.1 Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie		
Kierunki	Wskaźniki realizacji działania	Tendencja zmian
<p>Wspieranie:</p> <p>III.1.A Ułatwienie dostępu do kompleksowego wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.</p> <p>III.1.B Zwiększenie dostępności do poradnictwa specjalistycznego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba placówek uczestniczących w kompleksowym wsparciu osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie posiadających dostęp do kompleksowego wsparcia. Liczba podmiotów świadczących poradnictwo specjalistyczne. Liczba miejsc, w których dostępne jest poradnictwo specjalistyczne. 	<p>rosnąca</p> <p>adekwatnie do potrzeb</p> <p>adekwatna do potrzeb rosnąca</p>
<p>Profilaktyka:</p> <p>III.1.C Prowadzenie działań na rzecz zaniechania różnorodnych form przemocy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba podjętych działań. Liczba osób/rodzin objętych działaniami. 	<p>rosnąca</p> <p>adekwatna do potrzeb</p>

Cel III.2 Poprawa sytuacji dzieci z rodzin wieloproblemowych		
Kierunki	Wskaźniki realizacji działania	Tendencja zmian
<p>Wspieranie:</p> <p>III.2.A Zintegrowany system działań na rzecz poprawy sytuacji dzieci z rodzin wieloproblemowych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba elementów funkcjonujących w zintegrowanym systemie działań na rzecz poprawy sytuacji dzieci z rodzin wieloproblemowych. 	<p>adekwatna do potrzeb</p>
<p>Profilaktyka:</p> <p>III.2.B Promocja właściwych wzorców rodziny oraz pełnienia ról w rodzinie.</p> <p>III.2.C Ułatwienie dostępu do pomocy psychologiczno – pedagogicznej dzieciom z rodzin wieloproblemowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba inicjatyw służących promocji właściwych wzorców rodziny. Liczba miejsc, które świadczą pomoc psychologiczno-pedagogiczną dzieciom z rodzin wieloproblemowych. 	<p>rosnąca</p> <p>adekwatna do potrzeb</p>

Cel III.3 Poszerzenie możliwości wsparcia rodzin w pełnieniu roli opiekuńczej		
Kierunki	Wskaźniki realizacji działania	Tendencja zmian
<p>Wspieranie:</p> <p>III.3.A Rozwój asystentury rodzinnej i prowadzenie różnorodnych form pracy z rodziną.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Liczba rodzin objętych asystenturą w stosunku do potrzeb. Liczba stosowanych form pracy z rodziną. Liczba podmiotów oferujących wsparcie rodzinom wieloproblemowym. 	<p>adekwatna do potrzeb rosnąca</p> <p>adekwatna do potrzeb</p>

Cel III.3 Poszerzenie możliwości wsparcia rodzin w pełnieniu roli opiekuńczej		
Kierunki	Wskaźniki realizacji działania	Tendencja zmian
Profilaktyka: III.3.B Wsparcie rodzin zagrożonych kryzysem	<ul style="list-style-type: none"> Liczba rodzin zagrożonych kryzysem i objętych wsparciem. 	adekwatna do potrzeb

Cel IV.1 Zmniejszenie wszelkich barier utrudniających funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w społeczeństwie		
Kierunki	Wskaźniki realizacji działania	Tendencja zmian
Wspieranie: IV.1.A Wsparcie inicjatyw mających na celu niwelowanie trudności w funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wspartych inicjatyw na rzecz niwelowania trudności w funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych. 	rosnąca
Profilaktyka: IV.1.B Budowanie świadomości lokalnego społeczeństwa o obecności osób z niepełnosprawnościami, barierach, z którymi borykają się osoby z niepełnosprawnościami i ich potrzebach.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba przedsięwzięć na rzecz budowania świadomości lokalnego społeczeństwa o obecności osób z niepełnosprawnościami. 	rosnąca

Cel IV.2 Poprawa warunków życia seniorów		
Kierunki	Wskaźniki realizacji działania	Tendencja zmian
Wspieranie: IV.2.A Stworzenie warunków do inicjowania i rozwijania różnorodnych form wsparcia dla osób starszych IV.2.B Ułatwienie seniorom dostępu do dóbr kultury	<ul style="list-style-type: none"> Liczba przedsięwzięć na rzecz tworzenia warunków do inicjowania i rozwijania różnych form wsparcia osób starszych. Liczba inicjatyw ułatwiających seniorom dostęp do dóbr kultury. 	adekwatna do potrzeb
Profilaktyka: IV.2.C Tworzenie warunków uczestnictwa osób w podeszłym wieku w kulturze, wypoczynku, spotkaniach, szkoleniach w celu aktywizacji i rozwoju zainteresowań	<ul style="list-style-type: none"> Liczba przedsięwzięć służących tworzeniu warunków do aktywizacji i rozwoju zainteresowań osób w podeszłym wieku. 	adekwatna do potrzeb

Cel V.1 Zwiększenie aktywności mieszkańców Augustowa		
Kierunki	Wskaźniki realizacji działania	Tendencja zmian
Wspieranie: V.1.A Budowa świadomości społecznej i obywatelskiej mieszkańców, otwartość instytucji publicznych na potrzeby środowiska lokalnego, partnerstwo w realizacji zadań	<ul style="list-style-type: none"> Liczba inicjatyw służących budowaniu świadomości społecznej i obywatelskiej. Liczba instytucji otwartych na potrzeby środowiska lokalnego. Liczba zadań realizowanych w partnerstwie. 	rosnąca rosnąca rosnąca
Profilaktyka: V.1.B Informowanie mieszkańców i konsultowanie z nimi działań mających wpływ na ich życie. V.1.C Promocja aktywnych postaw mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> Liczba kanałów dystrybucji informacji do mieszkańców. Liczba podmiotów konsultujących z mieszkańcami działania rzutujące na ich życie. Liczba inicjatyw promujących aktywne postawy mieszkańców. 	rosnąca rosnąca rosnąca

Cel V.2 Poprawa warunków funkcjonowania pomocy społecznej w Augustowie		
Kierunki	Wskaźniki realizacji działania	Tendencja zmian
Wspieranie: V.2.A Poprawa warunków do realizacji zadań ustawowych przez MOPS w Augustowie: <ul style="list-style-type: none"> lokalowych finansowych kadrowych sprzętowych 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wprowadzonych zmian poprawiających warunki do realizacji zadań ustawowych przez MOPS w Augustowie. 	adekwatna do potrzeb
Profilaktyka: V.2.B Monitorowanie sytuacji społecznej w zakresie przewidzianym ustawą o pomocy społecznej i reagowanie zgodnie z potrzebami; V.2.C Efektywne korzystanie przez MOPS w Augustowie z posiadanych zasobów V.2.D Rozwój zawodowy pracowników MOPS	<ul style="list-style-type: none"> Częstotliwość monitorowania sytuacji społecznej. Liczba reakcji na nowe potrzeby w stosunku do ich liczby. Liczba ofert rozwoju zawodowego, z których skorzystali pracownicy MOPS. 	adekwatna do potrzeb adekwatna do potrzeb adekwatna do potrzeb

Podsumowanie

Strategia tworzy ramy do realizacji polityki społecznej na poziomie miasta Augustów w okresie 9 lat. Uwzględnia potrzeby i problemy zidentyfikowane w środowisku i potencjał, jakim dysponuje miasto Augustów, by podjąć się rozwiązywania problemów społecznych i działań profilaktycznych.

Na poziom realizacji strategii będzie miało wpływ zaangażowanie podmiotów, dla których rozwiązywanie problemów społecznych ujętych w dokumencie stanowi zadania statutowe lub zlecone. Partnerstwo różnych podmiotów da efekt synergii i pozwoli uniknąć powielania działań adresowanych do tego samego odbiorcy.

Ważnym elementem powodzenia realizacji Strategii jest dobra komunikacja, zapewniająca wymianę informacji między podmiotami realizującymi działania zapisane w dokumencie. Ważny jest też dialog z odbiorcami pomocy i osobami zagrożonymi doświadczaniem problemów społecznych.

Wdrażania w życie zapisów Strategii zależy także od dostępności funduszy niezbędnych na realizację kierunków działań.

Samoorganizacja społeczeństwa - w myśl zasady subsydiarności- uczyni z mieszkańców współautorów sukcesu osiągnięcia wizji miasta Augustów na rok 2025 zapisanej w Strategii.

Spis ilustracji (wykresów) i tabel w dokumencie

RYSUNEK 1 STRUKTURA PŁCI RESPONDENTÓW BADANI ANKIETOWEGO WŚRÓD MIESZKAŃCÓW M.AUGUSTÓW	15
RYSUNEK 2 STRUKTURA WIEKU RESPONDENTÓW BADANIA ANKIETOWEGO WŚRÓD MIESZKAŃCÓW M.AUGUSTÓW	16
RYSUNEK 3 STRUKTURA WYKSZTAŁCENIA RESPONDENTÓW BADANIA ANKIETOWEGO	16
RYSUNEK 4 STRUKTURA RESPONDENTÓW BADANIA ANKIETOWEGO POD WZGLĘDEM AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ	17
RYSUNEK 5 WYSTĘPOWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W MIEŚCIE WG MIESZKAŃCÓW AUGUSTOWA	18
RYSUNEK 6 WYSTĘPOWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W MIEŚCIE WG PODMIOTÓW I INSTYTUCJI Z M. AUGUSTÓW	20
RYSUNEK 7 WAŻNOŚĆ PROBLEMÓW WG MIESZKAŃCÓW M.AUGUSTÓW	21
RYSUNEK 8 WAŻNOŚĆ PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W MIEŚCIE WG PODMIOTÓW I INSTYTUCJI Z M. AUGUSTÓW	23
RYSUNEK 9 LICZBA ZAŁOŻONYCH NIEBIESKICH KART	32
RYSUNEK 10 LICZBA KORZYSTAJĄCYCH ZE WSPARCIA MOPS Z POWODU PRZEMOCY	32
RYSUNEK 12 LICZBA KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY MOPS Z POWODU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	35
RYSUNEK 13 KORZYSTAJĄCY Z POMOCY FINANSOWEJ MOPS Z POWODU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	35
RYSUNEK 14 OBSZARY TEMATYCZNE I CELE STRATEGICZNE	41
TABELA 1 LICZBA LUDNOŚCI M.AUGUSTÓW WG PŁCI	8
TABELA 2 PODZIAŁ LUDNOŚCI WG KRYTERIUM WIEKU (M.AUGUSTÓW)	8
TABELA 3 LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH W PODZIALE NA PŁEĆ (M.AUGUSTÓW)	8
TABELA 4 LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH W PODZIALE NA WIEK (POWIAT AUGUSTOWSKI)	9
TABELA 5 GŁÓWNE POWODY PRYZNANIA POMOCY	11
TABELA 6 PODSTAWOWE PROBLEMY SPOŁECZNE WG DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW M.AUGUSTÓW	12
TABELA 7 WAŻNOŚĆ PROBLEMÓW WG MIESZKAŃCÓW M.AUGUSTÓW	22
TABELA 8 PROBLEMY SPOŁECZNE WG WAŻNOŚCI (W OPINII PODMIOTÓW)	23
TABELA 9 BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI W PUP AUGUSTÓW WG PŁCI	25
TABELA 10 BEZROBOTNI W M.AUGUSTÓW - STAN W KOŃCU 2 PÓŁROCZA 2015 ROKU	25
TABELA 11 LICZBA RODZIN/OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY Z POWODU PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH	26
TABELA 12 RODZINY OBJĘTE POMOCĄ SPOŁECZNĄ	28
TABELA 13 ANALIZA SWOT GMINY MIASTO AUGUSTÓW	39

Załączniki

1. Wykaz osób pracujących nad projektem GSRPS,
2. Ankieta diagnozy problemów dla mieszkańca,
3. Ankieta diagnozy problemów dla instytucji.